

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

ПРОГРАМА ФАКУЛЬТАТИВНИХ КУРСІВ
ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

5-7 КЛАСИ

**Гнаткович Т. Д.,
Химинець А. А., Тонкошкурова Л. І.**

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА 5-7 класи

**Програма факультативних курсів
для закладів загальної середньої освіти**

Ужгород

Видавництво «Гражда»
2022

Гнаткович Т. Д., Химинець А. А., Тонкошкурова Л. І.

Зарубіжна література. Програма факультативних курсів для закладів загальної середньої освіти. 5-7 класи. – Ужгород: Гражда, 2022. – 64 с.

Посібник містить програми факультативних курсів «Дивосвіт літератури» для 5 класу, «Казковими стежками» для 5 класу, «У колі літературних героїв» для 5-7 класів, «Міфи народів світу» для 6 класу, «Сторінками героїчних епосів народів світу» для 7 (8) класу, «Сучасна світова дитяча література» для 6 (7) класу відповідно до оновлених модельних програм НУШ.

Видання призначене для вчителів зарубіжної літератури.

Рецензенти:

Рошко М. М., *завідувач кафедри французької мови та зарубіжної літератури, к.філ.н., доцент факультету іноземної філології ДВНЗ «Ужгородський національний університет».*

Ходанич П. М., *доцент кафедри суспільно-гуманітарної та етико-естетичної освіти Закарпатського ІППО, к. пед. н.*

Опачко О. І., *методист кабінету методики викладання суспільно-гуманітарних та художньо-естетичних дисциплін Закарпатського ІППО.*

© Гнаткович Т. Д., Химинець А. А., Тонкошкурова Л. І., 2022

© Видавництво «Гражда», 2022

ЗМІСТ

Дивосвіт літератури	4
Казковими стежками	11
У колі літературних героїв	19
Міфи народів світу	39
Сторінками героїчних епосів народів світу.....	45
Сучасна світова дитяча література	55

ДИВОСВІТ ЛІТЕРАТУРИ

Програма факультативного курсу для 5 класу

Пояснювальна записка

Успішна реалізація освітніх завдань шкільного курсу «Зарубіжна література» у НУШ залежить від прилучення учнів/учениць до читання вершинних творів світової літератури. Тому важливими є факультативні заняття, на яких поглиблено вивчаються художні твори.

Основна мета вивчення факультативного курсу «Дивосвіт літератури» – формувати в учнів/учениць читацькі інтереси, розширювати та поглиблювати діапазон знань у галузі літератури, виховувати кращі людські якості на прикладі художніх творів.

Для досягнення цієї мети передбачено розв'язати такі **основні завдання**:

- **сформувати** в учнів/учениць стійкий інтерес до літератури, прилучити їх до читання;
- **ознайомити** учнів/учениць з найкращими зразками оригінальної й перекладної літератури («золотого» фонду класики і сучасної літератури);
- **розширити уявлення** учнів/учениць про специфіку художньої літератури як мистецтва слова;
- **виробляти вміння** вести дискусію та навички критичного мислення;
- **збагачувати** інтелектуально-естетичний досвід учнів/учениць;
- **розвивати** творчі здібності учнів/учениць, вміння і навички зв'язного мовлення (усного і писемного) у процесі підготовки різних видів робіт (висловлення власної думки щодо прочитаного, характеристика образу, складання плану твору, написання твору на літературну тему тощо);
- **сприяти формуванню** моральних якостей учнів/учениць засобами літератури, їх національній самоідентифікації, розумінню значення української мови та іноземних мов в опануванні здобутків світової культури.

Тематично програмовий матеріал супроводжує зміст модельної навчальної програми «Зарубіжна література. 5–9 класи для закладів загальної середньої освіти». (Авторський колектив: Ніколенко О.М., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Мацевко-Бекерська Л.В., Юлдашева Л.П., Рудніцька Н.П., Туряниця В.Г., Тіхоненко С.О., Вітко М.І., Джангобекова Т.А., програма затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07. 2021 № 795).

Програма факультативного курсу містить варіативний компонент, що дає можливість учителю вибрати твори, ураховуючи зацікавлення учнів/учениць.

Програма факультативного курсу структурована з урахуванням специфіки вікової психології, інтелектуальних запитів та світоглядно-естетичних потреб сучасних учнів/учениць.

Навчальний матеріал програми розподілено за такими рубриками:

- кількість годин, відведених на вивчення теми;
- зміст навчального матеріалу;
- очікувані результати;
- види навчальної діяльності (за вибором учителя)

Структурно програма факультативу охоплює такі **розділи**:

- I. Фольклор
- II. Казки народів світу
- III. Природа і людина у поетичних творах
- IV. Література і світ природи
- V. Гумор і фантастика
- VI. Сучасна література

Курс розрахований на вивчення протягом одного року, його часовий формат – 1 година на тиждень.

У програмі визначено години:

- *вступ* – 1 година;
- *текстуальне вивчення творів* – 30 година;
- *захист творчих робіт* – 2 години;
- *підсумки вивченого* – 2 години

5 клас
Усього – 35 годин (1 година на тиждень)

№ п/п	К-сть годин	Очікувані результати	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності учнів/учениць (за вибором учителя)
1.	1	Учень (учениця): розуміє значення художньої літератури в сучасному житті людини й людства	Вступ. Художня література – духовна скарбниця людства. Роль книги в сучасному житті.	Різні види читання (про себе, вголос, «лапцюжком», в особах, виразне або ін.), усний переказ змісту казки (або уривку) з акцентуванням на окремих деталях, формулювання запитань до тексту, відповіді на запитання до тексту, творчий перифраз реплік персонажів, унаочнення та візуалізація змісту почутого та/або прочитаного художнього тексту/ медіатексту, виокремлення головної і другорядної інформації в тексті, формулювання теми та основної думки тексту, проведення паралелей між образами та ситуаціями тексту й власним життєвим досвідом, висловлювання в усній та/або письмовій формі власних почуттів і ставлень до казкових персонажів і подій, створення власного письмового висловлення (мінітвір або ін.) про вчинок / вчинки персонажа(ів) із дотриманням норм
Фольклор				
2.	2	Учень (учениця): <i>визначає</i> різновиди та характерні риси фольклорних творів (малих жанрів); <i>розкриває</i> національну специфіку і загальнолюдський зміст фольклорних творів різних народів; <i>складає</i> у складі групи тематичну збірку прислів'їв, приказок, загадок	Малі жанри фольклору. Загадки, прислів'я, приказки, пісні народів світу. Відображення у загадках, прислів'ях, приказках народної мудрості, спостережливості, творчої фантазії. Особливості побудови малих фольклорних жанрів.	
Казки народів світу				
3.	2	Учень (учениця): виразно читає тексти казок; визначає головну думку прочитаного; переказує тексти казок; висловлює враження і власне ставлення до подій творів; дає характеристику казкових персонажів, оцінює їхні вчинки, моральні якості;	Чарівний світ арабських казок . Казки зі збірки "Тисяча і одна ніч" . «Чарівна лампа Аладдіна» Пригоди бідного хлопчика Аладдіна та джина з чарівного каганця; чарівні перетворення, що відбуваються у казці	
4.	1	вчинки, моральні якості; називає основні ознаки фольклорної і літературної казки; розкриває гуманістичний	Англійська народна казка «Розумна жінка» АБО: Французька народна казка «Дрово-	

		зміст казок, моральні цінності, втілені в них; знає визначення понять «антитеза», «алегорія», вирізняє їх у прочитаних текстах, розкриває значення антитези й алегорії у казках; розуміє поняття «автор літературного твору»; розкриває національний колорит народних і літературних казок:	рубова донька». Типові чесноти казкових героїв: любов до праці, мудрість, кмітливість, доброта.	сучасної української мови, добирання до речних засобів мовної виразності, виокремлення у прочитаному тексті мовних одиниць різних рівнів та визначення їхньої ролі у творі, відтворення окремих художніх засобів казки у процесі створення стилізації казки або фанфіку..
5.	1		Польська народна казка «Про двох дівчат, добру і лиху» Ствердження ідеї перемоги добра над злом.	«Асоціативний ряд», «Коло ідей», Гро-нування «Образ ге-роя», Структурно-логічна схема «Усе про казку», «Моделювання ситуації»
6.	2	складає портфоліо прочитаних казок.	Літературна казка. Шарль Перро (1629-1703) «Кіт у чоботях, АБО: «Спляча красуня» Відображення тогочасної дійсності в образах казки	
7.	2		Вільгельм Гауф (1802-1827). «Гаданий принц». Сюжет та головні герої казки. Східний колорит у творі. Характеристика образів Лабакана та Омара. Перемога справедливості – провідна думка твору	
8.	2		Ганс Крістіан Андерсен (1805-1875) «Гидке каченя». Автобіографічні мотиви у казці.	
9.	3		Оскар Уайльд (1854-1900). Казки «День народження Інфанти», «Відданий друг», «Щасливий принц», «Велетенський егоїст» Тема внутрішньої і зовнішньої краси людини, сили дружби	

			(«Щасливий принц», «День народження інфанти»), вірності і взаємної підтримки («Відданий друг»), егоїзму («Велетень-егоїст»)	
Природа і людина у поетичних творах				
10.	1	Учень (учениця): <i>виразно читає, емоційно сприймає та аналізує</i> віршовані твори, звертаючи увагу передовсім на гармонійну єдність природи і людини; <i>знаходить</i> у творах описи природи (пейзажі), <i>розкриває</i> їх емоційне забарвлення, роль у тексті; <i>визначає</i> ставлення автора до світу природи, <i>знаходить</i> і <i>коментує</i> відповідні цитати; <i>встановлює</i> специфіку літературного пейзажу порівняно з іншими творами мистецтва (живопису, музики); <i>дає визначення</i> понять «епітет», «метафора», <i>вирізняє</i> їх у прочитаних текстах, <i>встановлює</i> роль у розкритті авторського задуму.	Поглиблення поняття про лірику. Персі Біші Шеллі (1792-1822). Ствердження гармонії людини з природою у поезіях «Глянь, за містом сонце встало...» , «Я брат ваш – земле, океане, вітре!»	Декламація ліричного твору, розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання твору. <i>«Асоціативний ряд»</i> , гра <i>«Створи ліричний настрій»</i> , конкурс декламаторів поезії, мініпроект <i>«Поетичний настрій»</i> , <i>твір за метафорою</i>
Література і світ природи				
11.	3	Учень (учениця): <i>переказує</i> зміст казки «Мауглі», історію вихованця джунглів Мауглі; <i>розмірковує</i> над сенсом протиставлення світу джунглів і світу людей; <i>характеризує</i> основних персонажів казки і висловлює своє ставлення до них; <i>готує</i> виступ або презента-	Редьярд Кіплінг (1865-1936). Казка «Книга Джунглів» «Мауглі». Закони Джунглів і цінності людського життя Історія Мауглі, вихованця джунглів. Основні персонажі казки та їх характеристика.	Різні види читання (про себе, вголос, «ланцюжком», в особах, виразне, коментоване, повторне, перерване або ін.), розпізнавання в почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів, використання елементів конспектування (ключо-

		цію про популярність образу Мауглі у кіно- і мультиплікаційних версіях		вих слів, фраз у почутому та/або прочитаному повідомленні), відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів, визначення спільного і різного в повідомленнях літературних персонажів (героїв/героїнь), пояснення впливу прочитаного художнього тексту на формування власного естетичного смаку і читацьких інтересів, розкриття актуальності літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб, аргументація власної оцінки прочитаного художнього тексту / медіатексту із наведенням доречних цитат, фіксація елементів художнього тексту з допомогою графічних позначок (комікс, манга, аніме або ін.), доповнення та/або заміна окремих частин тексту відповідно до теми і мети висловлення, удосконалення письмового тексту (власного та чужого), визначення способів виправлення помилок у власному мовленні, конструктивна взаємодія у процесі редагування, порівняння окремих елементів художніх текстів, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень із обґрунтуванням вибору). «Асоціативний ряд», «Коло ідей», Гронування
Гумор і фантастика				
12.	3	Учень (учениця): переказує зміст творів; описує і характеризує образ Мюнхгаузена; дає визначення понять «гумор» та «фантастика»; визначає роль комічного у творах; висловлює особисте ставлення до проблем порушених у творах; <i>готує виступ або презентацію</i> за одним із творів	Рудольф Еріх Распе (1737-1794). Художня обробка письменником розповідей про барона Мюнхгаузена «Дивовижні пригоди, подорожі й бойові подвиги барона Мюнхгаузена» (ключові епізоди).	
13.	1		Марк Твен (1835–1910) – «король сміху». Роль комічного у творах М.Твена «Як я редагував сільськогосподарську газету», «Приборкання велосипеда»	
Сучасна література				
14.	2	Учень (учениця): називає імена популярних сучасних письменників, їхні твори для дітей; переказує близько до тексту зміст прочитаних творів; розкриває особливості сюжету;	Джанні Родарі (1920-1980) «Пригоди Цибуліно» Переплетіння реальної дійсності з живою і дотепною фантазією. Соціальна спрямованість твору	
15.	3	характеризує образи персонажів; висловлює власне судження щодо подій і вчинків героїв; зіставляє образи дітей класичної і сучасної літератури (прочитаних протягом року); розповідає про свої улюблені твори сучасної літератури, пояснює, чому саме	Ян Улоф Екгольм (нар. 1931). «Людвігові хитрому – ура! ура! ура!». Втілення людських рис в образах тварин. Пригоди головного героя (Людвіга Чотирнадцятого). АБО: Пауль Маар (нар. 1937) та його твори про Суботика.	

		вони привернули увагу; письмово аналізує образи героїв, використовуючи один з інтерактивних прийомів: сенкан, кубування, асоціативне гроно, кластер, ментальну карту	«Що не день, то субота». Яскравість художнього світу твору. Оптимістичний образ Суботика, його віра в силу думки й фантазії.	«Образ героя», Структурно-логічна схема «Усе про казку», «Моделювання ситуації»
16.	2		Джеремі Стронг (нар. 1949) «Гармидер у школі». Експериментаторська діяльність міс Гармидер. Гумор у творі. Устрій Далендонської школи, образи учнів та вчителів.	
17.	2	Учень (учениця): готує та захищає творчу роботу	Захист творчих робіт	Презентація, есе, буктрейлер, буклет, портфоліо, плейкаст
18.	2	Учень (учениця): - називає вивчені твори і знає їх зміст; - узагальнює та систематизує вивчений матеріал; - висловлює власні судження про роль літератури у формуванні життєвих цінностей і пріоритетів людини.	Повторення, узагальнення і систематизація вивченого матеріалу.	Вікторини, літературні диктанти

Література

1. Аладдін і чарівна лампа. – К. Вид-во «Махаон-Україна», 2012. – 112 с.
2. Андерсен Г.К. Золота скарбниця казок. – К. Вид-во «Країна Мрій», 2008. – 312 с.
3. Гауф В. Казки. – К., 2001. – 120 с.
4. Денисова Т.Н., Сиваченко Г.М. Зарубіжна література: Читанка-підручник для 5-6 класів. – К. Освіта, 1996. – 432 с.
5. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р. // Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
6. Екгольм Ян Улоф. Людвігові Хитрому – ура, ура, ура! – Львів : Вид-во Старого Лева, 2009. – 212 с.
7. Закон України «Про освіту» (Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017) // Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
8. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (16 січня 2020 р) // Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2232/>
9. Зарубіжна література для дітей: хрестоматія/ Упоряд.: А.І.Мовчун та ін.. – К.Арій, 2011. – 592 с.

10. Зарубіжна література. Посібник-хрестоматія для позакласного читання. 5-7 класи/Автори-упорядники Клименко Ж.В., Ісаєва О.О. (за ред.доктора педагогічних наук Л.Ф.Мірошніченко) – Донецьк:ВКФ «БАО», 2001. – 480 с.
11. Зарубіжні класики – діям. Позакласне читання/Упоряд. Г.Ю.Рогінська. – Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 320 с.
12. Ісаєва О.О. Діалог автора і читача у процесі вивчення літератури у школі // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2003. – № 10.
13. Кіплінг Р. Книга джунглів. – К. Вид-во «Махаон-Україна», 2009. – 225 с.
14. Ковбасенко Ю.І., Ковбасенко Л.В. Зарубіжна література: Підр. для 5 кл. – К.: Грамота, 2005. – 296 с.
15. Ковбасенко Ю.І., Ковбасенко Л.В. Зарубіжна література: Підр. для 6 кл. – К.: Грамота, 2006. – 296 с.
16. Маар П. Що не день, то субота. – Вінниця : Теза, 2006. – 158 с.
17. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: Підручник для студентів-філологів. – К.: Ленвіт, 2002.
18. Модельні навчальні програми для 5-9 класів нової української школи // Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku?fbclid=IwAR0Su0XZPqxxv3Rp0dsyWvSEg3V7nV5NoRkq8qpUgeJD636tTFRtDHre69Hg>
19. Наукові основи методики літератури / Автор-упор. У. Д. Данильцова. – К.: А.С.К., 2001.
20. Перро Ш. Золота скарбниця казок. – К. Вид-во «Країна Мрій», 2008. – 312 с.
21. Пометун О. І., Пирожено Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-методич. посібник. – К.: А.С.К., 2003.
22. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Зарубіжна література. 6–9 класи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
23. Распе Р. Пригоди барона Мюнхаузена. – К. Вид-во «Країна Мрій», 2013. – 128 с.
24. Родарі Жанні. Пригоди Цибуліно. – Київ. Вид-во "Веселка", 1985. – 182 с.
25. Уайльд. О. Казки. – Київ: "Веселка", 1979. – 112 с.
26. Щавурський Б.Б. Зарубіжна література. Посібник-хрестоматія. 6 клас. – Видавництво: Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 1999. – 401 с.

КАЗКОВИМИ СТЕЖКАМИ

Програма факультативного курсу для 5 класу

Пояснювальна записка

«Зарубіжна література» – новий шкільний предмет для п'ятикласників НУШ. Цей курс має на меті долучити їх до найкращих надбань зарубіжного письменництва, а також допоможе піднятися на нову сходинку самостійного спілкування з літературним твором. Адже художня літерату-

ра – це мільйони світів, неосяжний духовний космос, багатовікова духовна скарбниця надбань людства, серед якої вагоме місце посідає казка.

Казка – незмінний супутник дитинства. Навряд чи знайдеться хтось (тим більше серед п'ятикласників), хто б не любив слухати казки, читати їх, мріяти про чарівні речі, казкові пригоди й дива. Лише на перший погляд, казка – забава й розвага. Насправді, казка є необхідним засобом у осягненні дитиною світу, як зовнішнього, так і внутрішнього. Вона дозволяє зробити процес емоційно-морального розвитку дитини контрольованим та цілеспрямованим. Велика роль казки і в плані естетичного та духовного розвитку особистості. Казка може впливати як на свідомі, так і на несвідомі сторони особистості, формуючи певні зразки поведінки. Вона учнів/учениць, як потрібно діяти в певній ситуації, застерігає від неправильних дій. Непересічність виховного значення казок пояснюється їхніми художніми засобами, які легко сприймаються учнями/ученицями, добре й надовго запам'ятовуються. Тому звернення до казки завжди є **актуальним**.

Основна **мета вивчення** факультативного курсу «**Казковими стежками**» – розширити читацький кругозір учнів/учениць, розвивати їх зв'язне мовлення, виховувати кращі людські якості на прикладі вивчення народних та літературних казок.

Для реалізації цієї мети необхідно вирішувати наступні **завдання**:

- **дати** учням/ученицям певне коло знань про казку як один із жанрів фольклору і літератури;
- **познайомити** учнів/учениць з народними казками та творами відомих казкарів, які не вивчаються у курсі світової літератури;
- **презентувати** знаних українських перекладачів зарубіжних казок.
- **вдосконалювати** вміння інтерпретувати казкові образи та сюжети;
- **поглиблювати** знання з теорії літератури;
- **формувати** уміння і навички мовленнєвої діяльності п'ятикласників;
- **розвивати** навички роботи з текстом, виразного читання за ролями, уміння висловлювати та аргументувати свої думки;
- **виховувати** естетичні смаки та високоморальні якості характеру;
- **прищеплювати** любов до книги, прагнення до пізнання та самовдосконалення.

Програма курсу складається з двох розділів:

I. Казки різних народів світу

II. Літературна Казкарія.

П'ятикласники у старшій школі – наймолодші діти. Їм більш близьким і зрозумілим є казковий світ, чарівний, захоплюючий, безмежний простір мрії. Вони вірять у дива і з радістю вступають у діалог з казковими героями, намагаються аналізувати їх вчинки, засуджувати чи наслідувати. Саме

тому необхідно дати їм якомога більше можливостей продовжувати мандри чарівною Казкарією.

Для того, щоб зацікавити учнів/учениць до прочитання та розуміння рекомендованих творів літератури на факультативних заняттях **рекомендовано використовувати** різноманітні ігрові форми навчання, заочні екскурсії, подорожі, а також інсценування уривків казок.

Програма розроблена з урахуванням читацьких інтересів учнів/учениць відповідного віку і визначається змістом модельної навчальної програми ««Зарубіжна література. 5–9 класи для закладів загальної середньої освіти» (Авторський колектив: Ніколенко О.М., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Мацевко-Бекерська Л.В., Юлдашева Л.П., Рудніцька Н.П., Туряниця В.Г., Тихоненко С.О., Вітко М.І., Джангобекова Т.А., програма затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07. 2021 № 795).

Навчальний матеріал програми розподілено за такими **рубриками**:

- кількість годин, відведених на вивчення теми;
- зміст навчального матеріалу;
- очікувані результати;
- види навчальної діяльності (за вибором учителя)

Курс розрахований на вивчення протягом одного року, його часовий формат – 1 година на тиждень.

У програмі визначено години:

- *вступ* – 1 година;
- *текстуальне вивчення творів* – 30 годин;
- *захист творчих робіт* – 2 години;
- *підсумки вивченого* – 2 години

5 клас

Усього – 35 годин (1 година на тиждень)

№ п/п	К-сть годин	Очікувані результати	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності учнів/учениць (за вибором учителя)
1.	1	Учень (учениця): – дає визначення поняття «народна казка», «літературна казка», «мандрівні сюжети»; - називає основні види та ознаки народної казки;	Вступ. Подорож у країну Казкарію. Казка як один із жанрів літератури. Жанрова специфіка фольклорної та літературної казки. Різновиди казок, їх характерні ознаки.	Різні види читання (про себе, вголос, «ланцюжком», в особах, виразне, коментоване, повторне, перерване або ін.),

		– виявляє елементи будови казок (зачин, основна частина, кінцівка, діалоги, повтори та ін.)		розпізнавання в почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів, використання елементів конспектування (ключових слів, фраз у почутому та/або прочитаному повідомленні), відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів, визначення спільного і різного в повідомленнях літературних персонажів (героїв/героїнь), пояснення впливу прочитаного художнього тексту на формування власного естетичного смаку і читацьких інтересів, розкриття актуальності літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб, аргументація власної оцінки прочитаного художнього
I. Казки народів світу				
2.	2	Учень (учениця): - виразно читає тексти казок, інсценізує уривки; - визначає головну думку прочитаного; - переказує тексти казок (окремі фрагменти й цілісно);	Арабські народні казки « Чарівна лампа Аладдіна ». Пригоди бідного хлопчика Аладдіна та джина з чарівного каганця. Особливості побудови чарівних казок.	розпізнавання в почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів, використання елементів конспектування (ключових слів, фраз у почутому та/або прочитаному повідомленні), відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів, визначення спільного і різного в повідомленнях літературних персонажів (героїв/героїнь), пояснення впливу прочитаного художнього тексту на формування власного естетичного смаку і читацьких інтересів, розкриття актуальності літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб, аргументація власної оцінки прочитаного художнього
3.	1	- висловлює враження і власне ставлення до подій творів; - дає характеристику казкових персонажів, оцінює їхні вчинки, моральні якості;	Французькі народні казки « Дроворубова донька ». Національний колорит твору. Мандрівний сюжет історії дідової та бабиної доньок.	
4.	1	- наводить приклади типових мотивів та образів у народних казках різних народів світу;	Польська народна казка « Про двох дівчат, добру і лиху ». Ствердження ідеї перемоги добра над злом.	
5.	1	- розкриває національний колорит, гуманістичний зміст казок, моральні цінності, втілені в них;	Англійська народна казка « Розумна жінка ». Типові чесноти казкових героїв: любов до праці, мудрість, кмітливість, доброта.	
6.	1	- здійснює порівняльний аналіз вивчених казок виявляє спільні та відмінні риси;	Шотландська народна казка « Лисиця і Яструб ». Уславлення сміливості, людяності, доброти у казці.	
7.	1	- дає розгорнуту (письмову/усну) відповідь за змістом вивчених казок методом ПРЕС; – складає портфоліо прочитаних казок; – письмово аналізує образи героїв, використовуючи інтеракти-	Казка індіанців Південної Америки « Материнська любов ». Національний колорит індіанських казок. Велич сили материнської любові.	
8.	4		Якоб Грім (1785-1863), Вільгельм Грім (1786-	

		вні прийоми: сенкан, кубування, асоціативне гроно, кластер, ментальну карту.	1859) – відомі збирачі німецьких народних казок. Значення діяльності братів Грімм у збиранні й збереженні фольклору. «Хлопчик – мізинчик». Мандрівний сюжет історії про хлопчика-мізинчика. Порівняння казки «Хлопчик – мізинчик» братів Грімм та «Хлопчик-Мізинчик» Ш. Перро. «Гензель і Гретель». Персонажі казок як носії моральних цінностей.	тексту / медіа-тексту із наведенням доречних цитат, фіксація елементів художнього тексту з допомогою графічних позначок (комікс, манга, аніме або ін.), доповнення та/або заміна окремих частин тексту відповідно до теми і мети висловлення, удосконалення письмового тексту (власного та чужого), визначення способів виправлення помилок у власному мовленні, конструктивна взаємодія у процесі редагування, порівняння окремих елементів художніх текстів, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень із обґрунтуванням вибору).
II. Літературна Казкарія				
9.	3	Учень (учениця): - виразно читає тексти казок; - визначає головну думку прочитаного; - переказує тексти казок (окремі фрагменти й цілісно); - дає характеристику казкових персонажів, оцінює їхні вчинки, моральні якості;	Шарль Перро (1629-1703) «Спритна принцеса, або Пригоди Розумниці», «Осляча Шкура». Відображення тогочасної дійсності в казкових образах. Уславлення кмітливості та розуму в казках Ш. Перро.	та чужого), визначення способів виправлення помилок у власному мовленні, конструктивна взаємодія у процесі редагування, порівняння окремих елементів художніх текстів, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень із обґрунтуванням вибору).
10.	4	- знає особливості літературної казки, її відмінності від народної; - розкриває гуманістичний зміст казок, моральні цінності, втілені в них; - знає визначення понять «антитеза», «алегорія», «тема», «ідея», розкриває значення антитези й алегорії у казках; - розуміє поняття «автор літературного твору»;	Ганс Крістіан Андерсен (1805-1876). «Квіти маленької Іди». Фантастичний та чарівний світ у казці. Характеристика образу Іди. «Істинна правда». Засудження недобропорядчності, пліткарства та ствердження правди у казці.	Рольова гра «Мандрівка Слова» «Асоціативний ряд», «Коло ідей», «Оживи світлину», «Знайди спільне», «Запитан-
11.	6		Оскар Уайльд (1854-1900). Казки «День народження Інфанти», «Відданий друг», «Щасливий принц», «Велетень-егоїст». Тема внутрішньої і зовнішньої краси людини, сили дру-	

		- <i>знає</i> твори мистецтва, в яких втілені казкові образи й сюжети (живопис, музика, мультиплікація, кіно тощо); - <i>виявляє</i> особливості інтерпретації казкових образів і сюжетів у різних видах мистецтва; - <i>розкриває</i> національний колорит народних і літературних казок; - <i>складає</i> усний і письмовий твір про літературного героя; - <i>складає</i> простий план вивченого твору; - <i>складає</i> анотаційну картотеку до вивчених казок; - <i>називає</i> імена 2-3-х українських письменників – авторів літературних казок, їхні твори, а також імена 2-3-х відомих українських перекладачів зарубіжних казок; - <i>робить</i> висновки, висловлює враження і власне ставлення до подій творів; - <i>письмово аналізує</i> образи героїв, використовуючи інтерактивні прийоми: сенкан, кубування, асоціативне гроно, кластер, ментальну карту.	жби («Щасливий принц», «День народження інфанти»), вірності і взаємної підтримки («Відданий друг»), егоїзму («Велетень-егоїст»)	ня до тексту», гронування «Образ героя», «Діаграма Вена», «Шість капелюхів мислення», гра «Здивуй», Магнітний (мальований) скрайбінг, «Моделювання ситуації», «Кубування»
12.	2	інтерпретації казкових образів і сюжетів у різних видах мистецтва; - <i>розкриває</i> національний колорит народних і літературних казок; - <i>складає</i> усний і письмовий твір про літературного героя;	Джанні Родарі (1920-1980) «Пригоди Цибуліно» Переплетіння реальної дійсності з живою і дотепною фантазією. Соціальна спрямованість твору.	
13.	4	- <i>складає</i> анотаційну картотеку до вивчених казок; - <i>називає</i> імена 2-3-х українських письменників – авторів літературних казок, їхні твори, а також імена 2-3-х відомих українських перекладачів зарубіжних казок; - <i>робить</i> висновки, висловлює враження і власне ставлення до подій творів; - <i>письмово аналізує</i> образи героїв, використовуючи інтерактивні прийоми: сенкан, кубування, асоціативне гроно, кластер, ментальну карту.	Астрід Ліндгрен (1907-2002) «Пенні Довгапанчоха». Своєрідність та фантастичний зміст казки. Характеристика образу головної героїні.	
14.	2	Учень (учениця): - <i>готує та захищає</i> творчу роботу	Захист творчих робіт	Презентація, буклет, відеоролик, буктрейлер
15.	2	Учень (учениця): - <i>називає</i> авторів і перекладає зміст вивче-	Повторення, узагальнення і систематизація вивченого матеріалу	Вікторини, літературні диктанти; ігри «Загад-

	них творів; - висловлює судження про роль світової художньої літератури та казки як скарбниці духовних багатств людства.		кова скринька», «Літературне лото», «Так – Ні», «Упізнай героя», «Літературний аукціон»
--	---	--	---

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р. // Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Закон України «Про освіту» (Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017) // Ре-жим доступу:: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (16 січня 2020 р) // Ре-жим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2232/>
4. Модельні навчальні програми для 5-9 класів нової української школи // Ре-жим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku?fbclid=IwAR0Su0XZPqyv3Rp0dsyWvSEg3V7nV5NoRkq8qpUgeJD636tTFRtDHre69Hg>
27. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Зарубіжна література. 6–9 класи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
5. Аладдін і чарівна лампа. – К. Вид-во «Махаон-Україна», 2012. – 112 с.
- 6.Андерсен Г.К. Золота скарбниця казок. – К. Вид-во «Країна Мрій», 2008. – 312 с.
- 7.Все сказки Пушкина. – К.: Росмен Прес, 2011. – 144 с.
- 8.Ершов П. П. Русская классическая проза. Сказки. Детские стихи. – Издательство Нигма, 2012 г.
- 9.Зарубіжна література. Посібник-хрестоматія для позакласного читання. 5-7 класи/Автори-упорядники Клименко Ж.В., Ісаєва О.О. (за ред.доктора педагогічних наук Л.Ф.Мірошниченко) – Донецьк:ВКФ «БАО», 2001. – 480 с.
10. Зарубіжні класики – діям. Позакласне читання/Упоряд. Г.Ю.Рогінська. – Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 320 с.
11. Зарубіжна література для дітей: хрестоматія/ Упоряд.: А.І.Мовчун та ін.. – К.Арій, 2011. – 592 с.
12. Ісаєва О.О. Діалог автора і читача у процесі вивчення літератури у школі // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2003. – № 10.
13. Кіплінг Р. Книга джунглів. – К. Вид-во «Махаон-Україна», 2009. – 225 с.
14. Ковбасенко Ю.І., Ковбасенко Л.В. Зарубіжна література: Підр. для 5 кл. – К.: Грамота, 2005. – 296 с.
15. Ліндгрєн. А. Пеппі Довгапанчоха. Малий і Карлсон, що живе на даху. К.: Веселка, 1990. 620 с.
16. Мірошниченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: Підручник для студентів-філологів. – К.: Ленвіт, 2002.

17. Наукові основи методики літератури / Автор-упор. У. Д. Данильцова. – К.: А.С.К., 2001.
18. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-методич. посібник. – К.: А.С.К., 2003.
19. Перро Ш. Золота скарбниця казок. – К. Вид-во «Країна Мрій», 2008. – 312 с.
20. 19. Родарі Джанні. Пригоди Цибуліно. – Київ. Вид-во "Веселка", 1985. – 182 с.
21. Родарі Джанні. Пригоди Цибуліно. – Київ. Вид-во "Веселка", 1985. – 182 с.
22. Уайльд. О. Казки. – Київ: "Веселка", 1979. – 112 с.
23. Чарівна книга. Казки народів світу. К.: Клуб семейного досуга, 2012.

У КОЛІ ЛІТЕРАТУРНИХ ГЕРОЇВ

Програма факультативного курсу для 5-7 класів

Пояснювальна записка

Художня література як мистецтво слова відкриває перед читачами дивовижний світ, сповнений різноманітними картинами людського існування від давнини до сьогодення. Це надає можливість пізнавати сутність людей, їхні уявлення про навколишній світ і про себе, отримувати цікаві відомості про давні події та героїв різних часів і народів, про їхні мрії та історію формування життєвих цінностей. Письменники як майстри художнього слова намагаються так відтворити всю багатогранність життя, різноманітність людських характерів і безліч подій, щоб це постало в уяві читачів у вигляді живих картин і викликало в них відповідні почуття і переживання. У цьому полягає високий виховний потенціал художньої літератури.

У художньому творі образ виступає на перший план і через нього пізнається значення, думка, ідея. На прикладі літературних образів, що втілюють в собі найвищі моральні якості, в учнів/учениць формується почуття любові до батьків, вітчизни, правдивості, справедливості, чесності, скромності, милосердя, готовності захищати слабших, благородства.

Читаючи різні твори, людина не лише уявляє собі зовнішність і характери персонажів, а й занурюється в їхні думки і почуття, емоційно переживає те, що з ними відбувається. Симпатії читачів завжди на боці благородних, мужніх і чесних героїв, у яких вони вчаться сміливості, людяності, наполегливості в досягненні мети, готовності захищати ідеали добра і справедливості. І навпаки, ниці вчинки, підступність, жорстокість персонажів, які завдають багато зла іншим людям, завжди викликають обурення і засуджуються як таке, чого не повинно бути в людському житті.

Плануючи аналіз певного образу-персонажу, учитель повинен чітко уявляти, яку ідею закладено в цьому образі, яка його місія в творі. Це дозволить логічно вибудувати аналіз образу – так підібрати та розташувати запитання і завдання, щоб здійснити покрокове осягнення образу учнями/ученицями/учнів/учениць. Аналіз образу має сенс лише за умови, якщо він закінчується синтезом, тобто інтерпретацією образу.

Важливо дотримуватися основних положень НУШ – прагнути, щоб факультативне заняття було емоційним, пізнавальним, розвивальним, виховним, а найголовніше – цілісним.

Основна мета вивчення факультативного курсу «У колі літературних героїв» – залучити учнів/учениць до скарбниці зарубіжної літератури, сформувати якості творчого читача шляхом аналізу та інтерпретації літературних образів.

У програмі пріоритетним є цілісний аналіз художнього образу на прикладі кращих творів світової літератури. Разом з цим вона дає можливість ознайомити учнів/учениць з національною своєрідністю та загальнолюдською цінністю включених до програми творів. Відповідно до сучасних пріоритетів в НУШ факультативний курс покликаний сприяти формуванню особистості, її духовно ціннісних орієнтацій, культурно-пізнавальних інтересів, естетичного смаку.

Завдання вчителя – створювати оптимальні умови для саморозвитку і самореалізації вмінь і здібностей старшокласників під час опанування програмового матеріалу цього курсу. Методичні форми можуть бути як традиційними (лекція, семінар), так й інноваційними (диспут, діалог, колоквиум тощо). Важливим аспектом є вимога соціалізації набутих учнями знань, тобто їх практичне використання (виступи на літературних конференціях, вечорах, диспутах, створення власних творчих проєктів, захист презентацій та інше).

Потрібно сприяти формуванню учнів/учениць не як споживача готової інформації про окремих творів та літературу взагалі, а як особистості, здатної самостійно її здобувати, поновлювати, корегувати та представляти в усній і письмовій формі.

Для досягнення цієї мети передбачено розв'язати такі **основні завдання**:

- **ознайомити** учнів/учениць відомими літературними героями світової літератури;
- **підвищувати інтерес** учнів/учениць до читання художньої літератури, розширювати та вдосконалювати їхній читацький досвід;
- **поглиблювати вміння** учнів/учениць аналізувати та інтерпретувати літературні образи
- **вдосконалювати вміння** розрізняти традиційні та вічні образи;
- **бачити** прочитане в уяві, уявляти собі образи тексту;
- **з'єднувати** образи, думки, почуття, що наповнюють текст, з власним особистим досвідом, з пережитим в реальності;
- **вчити** самостійно оцінювати прочитане у контексті національної і світової літератури;
- **розвивати** творчі здібності учнів/учениць, вміння і навички зв'язного мовлення (усного і писемного) у процесі підготовки різних видів робіт (висловлення власної думки щодо прочитаного, характеристика образу, складання плану твору, написання твору на літературну тему, захист творчих робіт, презентацій, буктрейлерів тощо).
- **формувати** умови для успішної соціалізації особистості, здатної використовувати набуті знання у практиці життєвих ситуацій

Тематично програмовий матеріал супроводжує зміст модельної навчальної програми «Зарубіжна література. 5–9 класи для закладів загальної середньої освіти». (Авторський колектив: Ніколенко О.М., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Мацевко-Бекерська Л.В., Юлдашева Л.П., Рудніцька Н.П., Туряниця В.Г., Тихоненко С.О., Вітко М.І., Джангобекова Т.А., програма затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07. 2021 № 795).

Програма факультативного курсу містить варіативний компонент, що дає можливість учителю вибрати твори, ураховуючи зацікавлення учнів.

Структурно програма факультативу охоплює такі **розділи**:

5 клас

- I. Казкові герої
- II. Образи «братів наших менших» у художній літературі
- III. Світ почуттів ліричного героя
- IV. Сучасні літературні герої

6 клас

- I. Герої давніх міфів
- II. Герої байок
- III. Світ почуттів ліричного героя
- IV. Герої у життєвих випробуваннях
- V. Сучасні літературні герої

7 клас

- I. Герої переказів, билин та балад
- II. Літературні герої у боротьбі за рідну землю
- III. Герої-детективи
- IV. Сучасні літературні герої

Навчальний матеріал програми розподілено за такими **рубриками**:

- кількість годин, відведених на вивчення теми;
- зміст навчального матеріалу;
- очікувані результати;
- види навчальної діяльності (за вибором учителя)

Курс розрахований на вивчення протягом трьох років, його часовий формат – 1 година на тиждень.

У програмі визначено години:

- *вступ* – 1 година;
- *текстуальне вивчення творів* – 30 години;
- *захист творчих робіт* – 2 година;
- *підсумки вивченого* – 2 години

5 клас
Усього – 35 годин (1 година на тиждень)

№ п/п	К-сть годин	Очікувані результати	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності учнів/учениць (за вибором учителя)
1.	1	Учень (учениця): розуміє значення художньої літератури в сучасному житті людини й людства	Вступ. Художня література – духовна скарбниця людства. Роль книги в сучасному житті.	Різні види читання (про себе, вголос, «ланцюжком», в особах, виразне, коментоване, повторне, перерване або ін.), розпізнавання в почутому
I. Казкові герої				
2.	1	Учень (учениця): виразно читає тексти казок; визначає головну думку прочитаного;	Традиційні фольклорні образи. Різновиди казок та їх герої.	та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів, використання елементів конспектування
3.	2	переказує тексти казок (окремі фрагменти й цілісно); висловлює враження і власне ставлення до подій творів; дає характеристику казкових персонажів, оцінює їхні вчинки, моральні якості; називає основні ознаки фольклорної і літературної казки, демонструє їх прикладами із прочитаних творів; виявляє елементи будови казок (зачин, основна частина, кінцівка, діалоги, повтори та ін.); розкриває гуманістичний зміст казок, моральні цінності, втілені в них; знає визначення понять «антитеза», «алегорія», вирізняє їх у прочитаних текстах, розкриває значення антитези й алегорії у казках;	Чарівний світ арабських казок . Казки зі збірки «Тисяча і одна ніч». «Чарівна лампа Аладдіна» Пригоди бідного хлопчика Аладдіна та джина з чарівного каганця; чарівні перетворення, що відбуваються у казці	та/або прочитаному повідомленні), відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів, визначення спільного і різного в повідомленнях літературних персонажів (героїв/героїнь),
4.	1	розкриває гуманістичний зміст казок, моральні цінності, втілені в них; знає визначення понять «антитеза», «алегорія», вирізняє їх у прочитаних текстах, розкриває значення антитези й алегорії у казках;	Польська народна казка «Про двох дівчат, добру і лиху» Ствердження ідеї перемоги добра над злом. АБО: Французька народна казка «Дроворубова донька». Національний колорит твору. Мандрівний сюжет історії дідової та бабиної доньок.	та/або прочитаному повідомленні), відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів, визначення спільного і різного в повідомленнях літературних персонажів (героїв/героїнь),
5.	1	розуміє поняття «автор літературного твору»; розкриває національний колорит народних і літератур-	Англійська народна казка «Розумна жінка». Типові чесноти казкових героїв: любов до праці,	

		них казок, окремі засоби його створення (деталі побуту, національні образи, мовні засоби та ін.);	мудрість, кмітливість, доброта.	пояснення впливу прочитаного художнього тексту на формування власного естетичного смаку і читацьких інтересів, розкриття актуальності
6.	1	знає твори мистецтва, в яких втілені казкові образи й сюжети (живопис, музика, мультиплікація, кіно тощо), виявляє особливості інтерпретації казкових образів і сюжетів у різних видах мистецтва;	Літературна казка. Шарль Перро (1629-1703) «Кіт у чоботях, АБО: «Спляча красуня» Відображення тогочасної дійсності в образах казки	літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб, аргументація власної оцінки прочитаного художнього тексту / медіатексту із наведенням доречних цитат, фіксація елементів художнього тексту з допомогою графічних позначок (комікс, манга, аніме або ін.), доповнення та/або заміна окремих частин тексту відповідно до теми і мети висловлення, удосконалення письмового тексту (власного та чужого), визначення способів виправлення помилок у власному мовленні, конструктивна
7.	2	порівнює українські та зарубіжні народні казки, встановлює в них окремі спільні елементи (образи, сюжети, особливості будови та ін.); складає портфоліо вивчених казок.	Вільгельм Гауф (1802-1827). «Гаданий принц». Сюжет та головні герої казки. Східний колорит у творі. Характеристика образів Лабакана та Омара. Перемога справедливості – провідна думка твору	
8.	3		Ганс Крістіан Андерсен (1805-1875). «Дівчинка з сірниками» Характеристика образів казки	
9.	6		Оскар Уайльд (1854-1900). Казки «День народження Інфанти», «Відданий друг», «Щасливий принц», «Велетень-егоїст» Тема внутрішньої і зовнішньої краси людини, сили дружби («Щасливий принц», «День народження інфанти»), вірності і взаємної підтримки («Відданий друг»), егоїзму («Велетень-егоїст») у казках О.Уайльда.	
II. Образи «братів наших менших» у художній літературі				
10.	3	Учень (учениця): переказує зміст творів;	Ернест Сетон-Томпсон (1860-1946). АБО:	

		сприймає великий за обсягом текст цілісно; відтворює події творів в хронологічній послідовності; розмірковує над сенсом протиставлення світу природи і світу людей; характеризує основних персонажів творів; висловлює своє ставлення до героїв (їх вчинків), використовуючи інтерактивний прийом РОФТ	«Снап», АБО: «Лобо», АБО: «Доміно» Авторські спостереження за світом природи. Утвердження любові до всього живого. Зображення художніх образів, їх розкриття в подіях твору.	взаємодія у процесі редагування, порівняння окремих елементів художніх текстів, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень із обґрунтуванням вибору).
III. Світ почуттів ліричного героя				
11.	1	Учень (учениця): виразно читає, емоційно сприймає та аналізує віршовані твори, звертаючи увагу передовсім на гармонійну єдність природи і людини; знаходить у творах описи природи (пейзажі), розкриває їх емоційне забарвлення, роль у тексті; визначає ставлення автора до світу природи, знаходить і коментує відповідні цитати; встановлює специфіку літературного пейзажу порівняно з іншими творами мистецтва (живопису, музики); дає визначення понять «епітет», «метафора», вирізняє їх у прочитаних текстах, встановлює роль у розкритті авторського задуму	Персі Біші Шеллі (1792-1822). «Глянь, за містом сонце встало...», «Я брат ваш – земле, океане, вітре!» Поетичні образи та художні засоби розкриття єдності людини з природою у поезії	Рольова гра «Мандрівка Слова» «Асоціативний ряд», «Коло ідей», «Оживи світліну», «Знайди спільне», «Запитання до тексту», групування «Образ героя», «Діаграма Вена», «Шість капелюхів мислення», гра «Здивуй», Магнітний (мальований) скрайбінг, «Модельовання ситуації», «Кубування»
IV. Сучасні літературні герої				
12.	2	Джанні Родарі (1920-1980) «Пригоди Цибуліно» Переплетіння реальної дійсності з живою і дотепною фантазією. Соціальна спрямованість твору	Учень (учениця): називає імена популярних сучасних письменників, їхні твори для дітей; переказує близько до тексту зміст прочита-	
13.	3	Ян Улоф Екгольм (нар.	тексту зміст прочита-	

		1931). <i>«Людвігові хитрому – ура! ура! ура!»</i> . Втілення людських рис в образах тварин. Пригоди головного героя (Людвіга Чотирнадцятого). АБО: Туве Янсон (1914-2001). "Небезпечне літо" Персонажі твору, втілення в них ідей доброти, щирості, сімейних цінностей; тема гри і перевтілення у творі	них творів; <i>розкриває особливості сюжету;</i> <i>характеризує образи персонажів;</i> <i>висловлює власне судження щодо подій і вчинків героїв;</i> <i>зіставляє образи дітей класичної і сучасної літератури (прочитаних протягом року);</i> <i>розповідає про свої улюблені твори сучасної літератури, пояснює, чому саме вони привернули увагу.</i> <i>дає письмову відповідь на проблемне питання методом ПРЕС</i>	
14.	4	Джеймс Крюс (1926-1997) «Тім Таллер, або Проданий сміх» Характеристика образів Троча та Тіма АБО: Пауль Маар (нар. 1937) та його твори про Суботика. «Що не день, то субота». Яскравість художнього світу твору. Оптимістичний образ Суботика, його віра в силу думки й фантазії.		
15.	2	Учень (учениця): <i>готує та захищає творчу роботу</i>	Захист творчих робіт	Презентація, есе, буктрейлер, буклет, портфоліо, плейкаст
16.	2	Повторення, узагальнення і систематизація вивченого матеріалу.	Учень (учениця): - <i>називає вивчені твори і знає їх зміст;</i> - <i>узагальнює та систематизує вивчений матеріал;</i> - <i>висловлює власні судження про роль літератури у формуванні життєвих цінностей і пріоритетів людини.</i>	<i>Вікторини, літературні диктанти, інсценізації; ігри «Загадкова скринька», «Літературне лото», «Так – Ні», «Упізнай героя», «Літературний аукціон»</i>

6 клас
Усього – 35 годин (1 година на тиждень)

№ п/п	К-сть годин	Очікувані результати	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності учнів/учениць (за вибором учителя)
1	1	Учень (учениця): встановлює своєрідність літератури в системі видів мистецтва, її характерні риси; дає визначення поняття «художній образ», знає його різновиди – «традиційний образ», «вічний образ»; наводить 2-3 приклади традиційних і вічних образів (з фольклору, прочитаних літературних творів, знайомих видів мистецтва); виявляє специфіку зображення одного й того самого образу в літературі та інших видах мистецтва.	Вступ. Література як вид мистецтва. Поглиблення понять про художній та традиційний образи Особливості зображення одного й того самого образу в різних видах мистецтва.	Різні види читання (про себе, вголос, «лапцюжком», в особах, виразне, коментоване, повторне, перерване або ін.), розпізнавання в почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів, використання елементів конспектування (ключових слів, фраз у почутому та/або прочитаному повідомленні), відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів, визначення спільного і різного в повідомленнях літера-
І. Герої давніх міфів				
2	8	Учень (учениця): визначає причини появи міфів, особливості міфологічного світосприйняття; дає визначення поняття «міф», відрізняє його від казки; називає тематичні групи міфів, наводить приклади сюжетів і образів, що належать до певних груп міфів; розуміє (на елементар-	Поняття про міф. Популярні міфологічні образи, сюжети, мотиви різних народів. Втілення героїв міфів народів світу в мистецтві (живопис, музика, кіно, театр, мультиплікація та ін.) Міфи та герої Давнього Єгипту «Створення Місяця», «Загробний світ», «Сонячні боги», «Ра і змія» Міфи та герої Давньої Індії «Діяння Індри», «Міф про по-	(ключових слів, фраз у почутому та/або прочитаному повідомленні), відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів, визначення спільного і різного в повідомленнях літера-

	ному рівні) поняття «мотив», співвідносить його із поняттям «тема» (як часткове і ціле; мотив – реалізація теми); <i>називає</i> провідні міфологічні теми (творення світу, діяння героїв та ін.) й мотиви (сонця, ночі, випробування та ін.), що виявляються у міфах різних народів; <i>переказує</i> найвідоміші міфи народів світу, розкриває їх загальнолюдський зміст; <i>характеризує</i> популярні міфологічні образи, <i>показує</i> втілення в них народних уявлень про світ, <i>виявляє</i> актуальний зміст міфологічних образів; <i>зіставляє</i> типологічно подібні образи (наприклад, образи героїв та ін.) у міфах народів світу; <i>виявляє</i> схожість давніх міфологічних уявлень українців і міфології інших народів; <i>розкриває</i> специфіку втілення міфів народів світу у знайомих творах мистецтва (живопис, музика, театр, кіно, мультиплікація тощо); <i>розповідає</i> про свої улюблені міфи, міфологічних героїв, <i>висловлює</i> власне ставлення до них.	топ», «Втілення Вішну», <i>Міфи та герої Давнього Китаю</i> «Створення світу і людей», «Міф про те, як Нюйва врятувала людей від загибелі», «Про доброго і благородного Шуня, який став великим правителем» <i>Міфи та герої Давньої Греції</i> «Створення світу і людей», Боги Давньої Греції Уявлення давніх греків про природу «Гіацинт», «Адоніс», «Дафна» Уславлення героїзму давніх греків у міфах про Персея та Тезея	турних персонажів (героїв/героїнь), пояснення впливу прочитаного художнього тексту на формування власного естетичного смаку і читацьких інтересів, розкриття актуальності літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб, аргументація власної оцінки прочитаного художнього тексту / медіатексту із наведенням доречних цитат, фіксація елементів художнього тексту з допомогою графічних позначок (комікс, манга, аніме або ін.), доповнення та/або заміна окремих частин тексту відповідно до теми і мети висловлення, удосконалення письмового тексту
--	--	---	--

II. Герої байок			
3	3	Учень (учениця): дає визначення жанру «байки», називає її характерні ознаки, підтверджує прикладами з прочитаних творів; розкриває специфіку художньої структури байки; пояснює мораль байок, визначає місце її розташування в прочитаних творах; розуміє поняття «езопова мова», демонструє на конкретних прикладах особливості езопової мови; зіставляє байки Езопа, Федра, Лафонтена та І.А. Крилова, виявляє в них схожість і відмінності; характеризує алегоричні образи байок, виявляє в них прихований зміст. виразно читає напам'ять байку; приймає участь у інсценуванні байок	Байки Езопа «Крук і Лисиця», «Хліборобові діти», «Хлібороб і Змія», «Черепаха і Заєць». Байки Федра «Лисиця та виноград», «Жаба і Віл» Байки Ж. де Лафонтена «Зачумлені звірі», «Вовк і Собака» Поглиблення понять про алегоричний образ. Алегоричний та повчальний зміст байок, відображення в них законів життя людей, народної мудрості: осуд свавілля та насильства, різноманітних людських вад; уславлення працьовитості, розуму, доброти та інших людських чеснот.
III. Світ почуттів ліричного героя			(власного та чужого), визначення способів виправлення помилок у власному мовленні, конструктивна взаємодія у процесі редагування, порівняння окремих елементів художніх текстів, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень із обґрунтуванням вибору). Рольова гра «Мандрівка Слова» «Асоціативний ряд», «Коло ідей», «Оживи світлину», «Знайди спільне», «Запитання до тексту», гронування «Образ

4	3	Учень (учениця): <i>виразно читає</i> поетичні твори; <i>аналізує</i> поетичні образи віршів; <i>визначає</i> провідні теми, мотиви, ідеї прочитаних творів, звертаючи увагу на відображення життєвих ідеалів поетів, уславлення у віршах справжніх людських чеснот: духовності, шляхетності, честі, чесності, розуму ; <i>висловлює особисте ставлення до морально-етичних проблем, порушених у поетичних творах.</i>	Роберт Бернс (1759-1796). “Чесна бідність” Уславлення у вірші справжніх людських чеснот. Віра у світове братерство – основна ідея твору. Шандор Петефі (1823-1849). «Коли ти муж, будь мужнім...» Уславлення людської гідності, самоповаги та мужності, засудження приниження й внутрішнього рабства Персі Біші Шеллі (1792-1822) «Я брат ваш – земле, океане, вітре!» Ствердження гармонії людини з природою, художні засоби розкриття їх єдності.	героя», «Діаграма Вена», «Шість капелюхів мислення», гра «Здивуй», Магнітний (мальований) скрайбінг, «Моделювання ситуації», «Кубування»
IV. Герої у життєвих випробуваннях				
5	3	Учень (учениця): <i>переказує</i> близько до тексту ключові епізоди творів; <i>сприймає</i> великий за обсягом текст цілісно; <i>характеризує</i> головні образи; <i>висловлює особисте ставлення до проблем, що порушуються в творах, аргументуючи свою точку зору прикладами і цитатами з тексту;</i> <i>складає план характеристики героя та готує усне висловлювання про нього</i>	Джеймс Грінвуд (1832-1929) «Маленький обідранець» Світ дитинства у творі. Тяжка доля маленького Джіма. Життєвий вибір героя	
V. Сучасні літературні герої				
6	3	Учень (учениця): <i>розповідає про основні</i>	Джеремі Стронг (нар. 1949)	

		події сюжету творів, виокремлює в них кульмінаційні моменти; визначає актуальні проблеми у творах митців, пов'язані із зростанням дитини, її взаєминами із колективом, світом дорослих; висловлює і пояснює свою точку зору щодо вчинків персонажів, їхніх стосунків;	«Гармидер у школі». Експериментаторська діяльність міс Гармидер. Гумор у творі. Устрій Далендонської школи, образи учнів та вчителів.
	3	визначає жанрові ознаки (казки, повісті, роману) в прочитаних творах; виявляє риси характерів героїв у життєвих випробуваннях; осмислює поняття «добро» і «зло», «життя» і «смерть», «любов» і «ненависть», «милосердя» і «байдужість» у процесі інтерпретації художніх образів, епізодів прочитаних творів, розмірковує про вибір життєвої позиції, моральні цінності; порівнює образи дітей і підлітків у прочитаних протягом року творах, називає своїх улюблених персонажів і висловлює власне ставлення до них; письмово аналізує образи героїв, використовуючи інтерактивні прийоми: сенкан, кубування, асоціативне гроно, кластер, мента-	Астрід Анна Емілія Ліндгрен (1907-2002). «Пеппі Довгапанчоха». Образ Пеппі. Утвердження доброти, справедливості, чесності в повісті
	4	визначає жанрові ознаки (казки, повісті, роману) в прочитаних творах; виявляє риси характерів героїв у життєвих випробуваннях; осмислює поняття «добро» і «зло», «життя» і «смерть», «любов» і «ненависть», «милосердя» і «байдужість» у процесі інтерпретації художніх образів, епізодів прочитаних творів, розмірковує про вибір життєвої позиції, моральні цінності; порівнює образи дітей і підлітків у прочитаних протягом року творах, називає своїх улюблених персонажів і висловлює власне ставлення до них; письмово аналізує образи героїв, використовуючи інтерактивні прийоми: сенкан, кубування, асоціативне гроно, кластер, мента-	Міхаель Андреас Гельмут Енде (1929-1995). «Нескінченна книга» Характеристика Бастіана Бальтазара Букса. АБО: «Момо». Казкові традиції у казці. Образ Момо – дівчинки-рятивниці міста. Тема часу у повісті
	3	визначає жанрові ознаки (казки, повісті, роману) в прочитаних творах; виявляє риси характерів героїв у життєвих випробуваннях; осмислює поняття «добро» і «зло», «життя» і «смерть», «любов» і «ненависть», «милосердя» і «байдужість» у процесі інтерпретації художніх образів, епізодів прочитаних творів, розмірковує про вибір життєвої позиції, моральні цінності; порівнює образи дітей і підлітків у прочитаних протягом року творах, називає своїх улюблених персонажів і висловлює власне ставлення до них; письмово аналізує образи героїв, використовуючи інтерактивні прийоми: сенкан, кубування, асоціативне гроно, кластер, мента-	Ерік Еммануель Шмітт (нар. 1960). «Оскар і розжева пані». Проблеми ставлення до життя, смерті, хвороб, віри, людей. Образ Оскара, його відкриття Бога. Оскар і світ дорослих.

		льну карту розповідає про свої улюблені твори сучас- них письменників, ви- являє в них актуальний зміст		
	2	Учень (учениця): готує та захищає тво- рчу роботу	Захист творчих робіт	Презентація, есе, буктрейлер, буклет, порт- фоліо, плейкаст
	2	Учень (учениця): - називає вивчені твори і знає їх зміст; - узагальнює та систе- матизує вивчений ма- теріал; – висловлює власні су- дження про роль літе- ратури у формуванні життєвих цінностей і пріоритетів людини.	Повторення, узагальнення і систематизація вивченого матеріалу.	Вікторини, лі- тературні ди- ктанти, інсце- нізації; ігри «За- гадкова скринь- ка», «Літера- турне лото», «Так – Ні», «Упі- знай героя», «Літературний аукціон»

7 клас
Усього – 35 годин (1 година на тиждень)

№ п/п	К-сть годин	Очікувані результати		Види навчальної діяльності учнів/учениць (за вибором учителя)
1.	1	Вступ. Поглиблення понять про вічний образ. Вічні образи в літературі й мистецтві.	Учень (учениця): Дає визначення поняття вічний образ (образ, який створений давно, але не втратив своєї актуальності до цього часу і вийшов за межі того твору і епохи, де він “народився”).	Різні види читання (про себе, вголос, «ланцюжком», в особах, виразне, коментоване, повторне, перерване або ін.), розпізнавання в прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті)
I. Герої біблійних переказів, билин та балад				
2.	1	Учень (учениця): розповідає про героїв біблійних переказів; аналізує образи; визначає і підтверджує цитатами з тексту риси характеру героїв; висловлює особисте ставлення до проблеми, що порушуються в переказах; складає анкету вивчених творів	Біблійні перекази. «Давид і Голіаф». «Дужий Самсон» Давид і Самсон – біблійні герої-богатирі. Їхня відданість ідеї захисту народу від зовнішніх ворогів. Зв'язок їх надзвичайної фізичної сили з духовними джерелами та покликанням розв'язати завдання загальнонародного життя.	фактів, суджень та аргументів, використання елементів конспектування (ключових слів, фраз у прочитаному повідомленні), відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів, визначення спільного і різного в повідомленнях літературних персонажів (героїв/героїнь), пояснення впливу прочитаного художнього тексту на формування власного естетичного смаку і читацьких інтересів, розкриття актуальності літературних творів
3.	1	Учень (учениця): розповідає про шляхетного розбійника Робіна Гуда, захисника бідних і ображених людей;	Балада як жанр фольклору і літератури. Характерні ознаки балади.	
4.	2	аналізує англійську народну баладу про Робіна Гуда; визначає і підтверджує цитатами з ба-	Фольклорні балади про Робіна Гуда (за вибором учителя) Легенди про шляхетного розбійника Робіна Гуда – втілення мрії англійського на-	

		лади риси характеру Робіна Гуда; <i>виразно читає і висловлює</i> особисте ставлення до проблем, що порушуються в баладі.	роду про захисника від несправедливості. Історичне тло балад. Багатогранність образу Робіна Гуда, його друзі та вороги.	у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб, аргументація власної оцінки прочитаного художнього тексту / медіатексту із наведенням доречних цитат, фіксація елементів художнього тексту з допомогою графічних позначок (комікс, манга, аніме або ін.), доповнення та/або заміна окремих частин тексту відповідно до теми і мети висловлення, удосконалення письмового тексту (власного та чужого), визначення способів виправлення помилок у власному мовленні, конструктивна взаємодія у процесі редагування, порівняння окремих елементів художніх текстів, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень із обґрунтуванням вибору).
5.	1	Учень (учениця): <i>виразно читає та аналізує</i> середньовічну сербську баладу (епічну пісню) “Смерть матері Юговичів”, звертаючи увагу на її напружений драматизм, трагічний сюжет, традиційний епічний мотив; вживання повторів, символіку чисел, монологи-звертання матері тощо.	Сербська народна балада “Смерть матері Юговичів” Ознаки фольклорної балади у творі. Сербські епічні пісні й українські козацькі думи.	
6.	1	Учень (учениця): <i>виразно читає</i> балади; <i>аналізує</i> головні образи; <i>визначає</i> характерні ознаки балад; <i>знаходить</i> у тексті антитези, епітети, метафори і пояснює їх роль в образній системі твору;	Літературна балада. Франсуа Війон (між 1431-32 – після 1463). «Балада прикмет». Глибокий філософський сенс твору, відчуття складності, суперечливості людської індивідуальності, внутрішнього світу людини	
7.	1	<i>висловлює</i> особисте ставлення до проблем, що піднімаються в баладах, аргументуючи свою точку зору прикладами і цитатами з тексту; <i>складає</i> портфоліо	Йоганн Крістоф Фрідріх Шіллер (1759- 1805). Тема мистецтва в баладі «Івікові журавлі». Образ митця Івіка, символічний зміст образу журавлів.	
8.	1	балад; <i>готує</i> виступ або презентацію	Адам Міцкевич (1798-1855). «Альпухара» (із поеми	

			“Конрад Валленрод”) Мужність і нескореність перед ворогом як провідна думка балади.	«Образ героя», «Діаграма Вена», «Шість капелюхів мислення», гра «Здивуй», Магнітний (мальований) скрайбінг, «Моделювання ситуації», «Кубування»
II. Літературні герої у боротьбі за рідну землю				
9.	3	Учень (учениця): <i>розповідає про зв'язки Рільке з Україною; знаходить ознаки українського національного колориту в творі; наводить приклади художніх образів, пов'язаних з Україною, і характеризує їх; висловлює судження про роль народної пісні в будові оповідання.</i>	Райнер Марія Рільке (1875–1926). «Пісня про Правду» Рільке і Україна. Уславлення боротьби за незалежність у творі. Роль народної пісні в оповіданні. Україна та її історія очима австрійця Рільке.	
III. Герої-детективи				
10.	7	Учень (учениця): <i>дає визначення жанру «детектив», виявляє його характерні ознаки на прикладі прочитаних творів; знає про історію виникнення і формування жанру у світовій літературі, видатних представників детективної літератури; розповідає про ключові віхи життя і творчості Е.А. По і А. К. Дойла, називає їх найвідоміші книги, причини популярності серед різних по-</i>	Детектив як жанр літератури, характерні ознаки жанру. Жанрове розмаїття детективів. Едгар Аллан По (1809-1849) – засновник жанру детективу у світовій літературі. 2-3 оповідання на вибір учителя Артур Конан Дойл (1859-1930). «Записки про Шерлока Холмса» (3 оповідання на вибір учителя та учнів) Популярність героїв у різних країнах. Особливості сюжету і	

		колінь; виявляє характерні ознаки циклу в «За- писках про Шерлока Холмса»; розповідає про своїх улюблених героїв; виявляє особливості сюжету і композиції творів Е.А. По і А. К. Дойла; характеризує образи персонажі; змальовує образи оповідачів.; готує рекламний проект або презента- цію	композиції оповідань про Шерлока Холмса. Відомі екранізації творів Е.А. По і А.К. Дойла.	
IV. Сучасні літературні герої				
11.	4	Учень (учениця): знає основні відомос- ті про життя і твор- чість сучасних пись- менників; розповідає про клю- чові події сюжету творів; розкриває актуальні теми і проблеми у прочитаних текстах; характеризує образи	Кетрін Патерсон (нар. 1932) «Прекрасна Гіллі Хопкінс» – повість про духовне відро- дження під впливом любові. Тема дитячої самотності, батьків та дітей. Роль внут- рішніх монологів у творі. Зміни в образі Гіллі.	
12.	4	головних героїв, їх сприйняття світу, сто- сунки з батьками, дру- зями та ін.; аналізує окремі фраг- менти тексту; визначає особливості художньої оповіді у творах (від 1-ої чи 3-ої особи), роль оповідної форми у розкритті образів героїв; порівнює образи під-	Крістіне Нестлінгер (нар. 1936). «Мис- литель діє» – по- вість з елементами детективу. Образи підлітків. Проблеми в дитячому колективі, стосунки підлітків та батьків. Роль особис- того щоденника Ми- слителя у розгортан- ні сюжету твору. АБО: «Геть Огірко-	

		літків у прочитаних творах; <i>оцінює (з допомогою вчителя) художню вартість прочитаних творів;</i>	вого короля!» Проблеми сімейних взаємин, справжнього авторитету батьків	
13.	4	<i>пише</i> відгук про прочитаний твір	Йонн Колфер (нар.1965) «Список бажань» Образ Мег Фін. Основні теми твору: відносини батьків і дітей, необхідність прощати і робити добро, відповідальність за свої вчинки. Гумор та фантастика у творі	
14.	2	Учень (учениця): <i>готує та захищає творчу роботу</i>	Захист творчих робіт	<i>Презентація, есе, буктрейлер, буклет, портфоліо, плейкаст</i>
15.	2	Повторення, узагальнення і систематизація вивченого матеріалу	Учень (учениця): - <i>називає</i> вивчені твори і <i>знає</i> їх зміст; - <i>узагальнює та систематизує</i> вивчений матеріал; - <i>висловлює</i> власні судження про роль літератури у формуванні життєвих цінностей і пріоритетів людини.	<i>Вікторини, літературні диктанти, інсценізації; ігри «Загадкова скринька», «Літературне лото», «Так – Ні», «Упізнай героя», «Літературний аукціон»</i>

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р. // Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Закон України «Про освіту» (Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017) // Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (16 січня 2020 р) // Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2232/>
4. Модельні навчальні програми для 5-9 класів нової української школи // Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovdzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku?fbclid=IwAR0Su0XZPqyv3Rp0dsyWvSEg3V7nV5NoRkq8qpUgeJD636tTFRtDHre69Hg>

28. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Зарубіжна література. 6–9 класи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
5. Аладдін і чарівна лампа. – К. Вид-во «Махаон-Україна», 2012. – 112 с.
6. Андерсен Г.К. Золота скарбниця казок. – К. Вид-во «Країна Мрій», 2008. – 312 с.
7. Гавальда А. 35 кило надежды. – М.: АСТ. Астрель, 2010
8. Гауф В. Казки. – К., 2001. – 120 с.
9. Денисова Т.Н., Сиваченко Г.М. Зарубіжна література: Читанка-підручник для 5-6 класів. – К. Освіта, 1996. – 432 с.
10. Екгольм Ян Улоф. Людвігові Хитрому – ура, ура, ура! – Львів : Вид-во Старого Лева, 2009. – 212 с.
11. Енде М. Момо. К.: Веселка, 1985.- 206 с.
12. Енде М. Нескінченна книга. – М.: Амфора, 2003. – 391 с.
13. Зарубіжна література. Посібник-хрестоматія для позакласного читання. 5-7 класи/Автори-упорядники Клименко Ж.В., Ісаєва О.О. (за ред.доктора педагогічних наук Л.Ф.Мірошниченко) – Донецьк:ВКФ «БАО», 2001. – 480 с.
14. Зарубіжні класики – діям. Позакласне читання/Упоряд. Г.Ю.Рогінська. – Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 320 с.
15. Зарубіжна література для дітей: хрестоматія/ Упоряд.: А.І.Мовчун та ін.. – К.Арій, 2011. – 592 с.
16. Ісаєва О.О. Діалог автора і читача у процесі вивчення літератури у школі // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2003. – № 10.
17. Кіплінг Р. Книга джунглів. – К. Вид-во «Махаон-Україна», 2009. – 225 с.
18. Ковбасенко Ю.І., Ковбасенко Л.В. Зарубіжна література: Підр. для 5 кл. – К.: Грамота, 2005. – 296 с.
19. Ковбасенко Ю.І., Ковбасенко Л.В. Зарубіжна література: Підр. для 6 кл. – К.: Грамота, 2006. – 296 с.
20. Колфер Йон. Список бажань. – Теза, 2007. – 284 с.
21. Маар П. Що не день, то субота. – Вінниця : Теза, 2006. – 158 с.
22. Мірошниченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: Підручник для студентів-філологів. – К.: Ленвіт, 2002.
23. Наукові основи методики літератури / Автор-упор. У. Д. Данильцова. – К.: А.С.К., 2001.
24. Ніколенко К. Типологія юних героїв у сучасній зарубіжній літературі // Зарубіжна література в школах України, 2013. – № 4. – С.24-31
25. Нестлінгер К . Мыслитель действует : повесть / К. Нестлингер. – М. : Дет. лит., 1984. – 127 с.
26. Патерсон К. Великолепная Гилли Хопкинс / Пер. с англ. Ф.Лурье. – М.: Центр «Нарния», 2007. – 224 с.
27. Перро Ш. Золота скарбниця казок. – К. Вид-во «Країна Мрій», 2008. – 312 с.
28. Півнюк Н.О. Привернути увагу п'ятикласників до сучасної дитячої літератури // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України, 2006. – № 5. – С.34-40
29. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-методич. посібник. – К.: А.С.К., 2003.
30. Распе Р. Пригоди барона Мюнхаузена. – К. Вид-во «Країна Мрій», 2013. – 128 с.
31. Родарі Джанні. Пригоди Цибуліно. – Київ. Вид-во "Веселка", 1985. – 182 с.
32. Стронг Джереми . Гармидер у школі. – Видавництво Старого Лева, 2007

33. Уайльд. О. Казки. – Київ: "Веселка", 1979. – 112 с.
34. Щавурський Б.Б. Зарубіжна література. Посібник-хрестоматія. 6 клас. – Видавництво:Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 1999. – 401 с.

МІФИ НАРОДІВ СВІТУ

Програма факультативного курсу для 6 класу

Пояснювальна записка

Вивчення міфології народів світу є важливою сходинкою культурного і духовного становлення особистості. У міфології того чи іншого суспільства по-своєму відображався життєвий досвід людей, зберігалась і передавалась з покоління в покоління система емоційно-образних уявлень і переживань, норм людського буття. Міфологія була засобом соціальної регламентації і регуляції, засобом збереження й порядкування традицій, звичаїв, обрядів. Саме в міфології осмислювалися головні етико-естетичні категорії людства. Такий «синтетизм» міфології став підґрунтям для виникнення мистецтва і науки. А тому без знання міфів неможливо говорити про вивчення суспільно-гуманітарних дисциплін (історії, літератури, мови, філософії, релігії, етики, естетики, образотворчого мистецтва, музики та ін.).

Програма факультативного курсу «**Міфи народів світу**» розрахована для учнів/учениць 6 класу.

Головна мета програми – залучити обдарованих учнів/учениць до вивчення світової міфології, в якій віддзеркалюються не тільки життя, побут, звичаї, а й світогляд, духовні та моральні цінності кожної нації.

Для досягнення цієї мети передбачено розв'язати такі **основні завдання**:

- ознайомити учнів/учениць з міфами як найдавнішою формою пізнання світу, особливостями міфологічного світосприйняття різних народів, художньою та історичною функцією міфології народів світу, жанровою та тематичною класифікацією міфів народів світу, їх ідейною спрямованістю, особливостями художнього зображення персонажів, категоріями міфічних героїв, типологічними мотивами та образами міфів, впливом міфології на розвиток різних видів мистецтва;
- сприяти перетворенню духовних цінностей, закладених в міфологічних творах, в індивідуальний досвід учнів/учениць;
- розвивати мислення і почуття учнів/учениць, їхню читацьку культуру;
- збагачувати читацький досвід учнів/учениць, виробляти критерії аналізу творів світового мистецтва;
- виховувати в учнях повагу до культурної спадщини інших народів.

Зміст програми надає можливість учням/ученицям зрозуміти, що ці стародавні пам'ятки, дійшовши до нас із глибини тисячоліть, посідають особливе місце в історії світової цивілізації. Вони виховують пошану до високих гуманістичних ідеалів, героїзму, краси слова.

Головним об'єктом вивчення на факультативних заняттях є тексти міфів. Учителю особливу увагу слід звернути на роботу безпосередньо з художнім текстом: уміння учнів/учениць аналізувати та інтерпретувати. Саме такий підхід до вивчення міфології допоможе учням/ученицям сприйняти літературу як мистецтво слова, сформує не пасивного споживача певного обсягу інформації, а особистість, здатну самостійно її здобувати, поновлювати, коригувати та інтерпретувати протягом усього свого життя. Підбір творів дозволяє вчителю акцентувати увагу на духовно-моральних і естетичних цінностях творів.

Навчальний матеріал програми розподілено за такими **рубриками**:

- кількість годин, відведених на вивчення теми;
- зміст навчального матеріалу;
- очікувані результати;
- види навчальної діяльності (за вибором учителя)

Курс розрахований на вивчення протягом одного року, його часовий формат – 1 година на тиждень.

Структурно програма факультативу охоплює такі **розділи**:

I. Міфологія стародавнього світу

II. Міфологія античного світу

III. Слов'янська міфологія

У програмі визначено години:

- *вступ* – 1 година;
- *текстуальне вивчення творів* – 30 година;
- *захист творчих робіт* – 2 години;
- *підсумки вивченого* – 2 години

6 клас
Усього – 35 годин (1 година на тиждень)

№ п/п	К-сть годин	Очікувані результати	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності учнів/учениць (за вибором учителя)
1.	1	Учень (учениця): дає визначення поняття міф, міфологія; пояснює причини виникнення міфів, запозичення елементів міфології одного народу іншим народом; чим відрізняється міф від казки; називає тематичні групи міфів, наводить приклади сюжетів і образів, що належать до певних груп міфів.	Вступ. Загальні закономірності міфології. Поняття про міф. Міфологія – наука про міфи. Міфологічний образ. Подібність елементів у міфах різних народів (образи, сюжети, мотиви). Міф та казка Основні тематичні групи міфів (про створення і будову світу, про героїв, календарні та ін.).	Різні види читання (про себе, вголос, «ланцюжком», в особах, виразне, коментоване, повторне, перерване або ін.), розпізнавання в почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів,
I. Міфологія стародавнього світу				
2.	2	Учень (учениця): переказує найвідоміші міфи стародавнього світу, розкриває їх загальнолюдський зміст; характеризує популярні міфологічні образи, показує втілення в них народних уявлень про світ, зіставляє типологічно	Шумеро-аккадська міфологія Пантеон шумеро-аккадських богів та героїв. «Створення світу і людей», «Боги старшого покоління», «Потоп», «Молодше покоління богів», «Мардук – повелитель всесвіту»	подібні образи (наприклад, образи героїв та ін.) у міфах народів світу; висловлює
3.	3	подібні образи (наприклад, образи героїв та ін.) у міфах народів світу; висловлює особисте ставлення до героїв, аргументуючи свою точку зору прикладами із міфів;	Міфологія Давнього Єгипту Пантеон єгипетських богів та героїв «Міфи про створення світу і людей» «Сонячні боги», «Міфи про бога Осіріса»	внутренні думки і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів, визначення спільного і різного в повідомленнях літературних персонажів (геро-
4.	3	розповідає про свої улюблені міфи, міфологічних героїв, висловлює власне	Міфологія Давньої Індії Пантеон індійських бо-	

		ставлення до них	гів та героїв «Створення світу», «Асури, старші брати богів», «Втілення Вішну», «Царство Індри», «Хранителі світу», «Богиня Калі»	їв/героїнь), пояснення впливу прочитаного художнього тексту на формування власного естетичного смаку і читацьких інтересів, розкриття актуальності літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб, аргументація власної оцінки прочитаного художнього тексту / медіатексту із наведенням доречних цитат, фіксація елементів художнього тексту з допомогою графічних позначок (комікс, манга, аніме або ін.), доповнення та/або заміна окремих частин тексту відповідно до теми і мети висловлення, удосконалення письмового тексту (власного та чужого), визначення способів виправлення
5.	2		Міфи Давнього Китаю Пантеон китайських богів та героїв «Створення світу і людей», «Як Нюйва врятувала людей від загибелі» «Міфи про стрільця І»	
6.	2		Скандинавські міфи Пантеон скандинавських богів та героїв «Початок світу», «Як Одін втратив око», «Подорож Тора в країну йотунів»	
II. Міфологія античного світу				
7.	8	Учень (учениця): переказує найвідоміші міфи античного світу, розкриває їх загальнолюдський зміст; характеризує популярні міфологічні образи, показує втілення в них народних уявлень про світ, розкриває специфіку втілення давньогрецьких та давньоримських міфів у знайомих творах мистецтва (живопис, музика, театр, кіно, мультиплікація тощо) готує презентацію про відображення міфологічних сюжетів Давньої Греції та Давнього Риму у мистецтві	Міфи Давньої Греції Пантеон грецьких богів та героїв Створення світу, богів, людей. Основні цикли давньогрецьких міфів Міфи про аргонавтів. Мрії людства про освоєння далеких земель і морів. Троянський цикл міфів: «Пелей і Фетіда», «Парісів суд», «Викрадення Єлени», «Облога Трої», «Троянський кінь» Фіванські міфи: «Дві загадки Едіпа», «Едип у вигнанні», «Антігона» Афінський цикл міфів про Тезея Міфи про Одиссея	
8.	2		Міфи Давнього Риму Пантеон римських богів та героїв	

			Міфи про Енея. Поети-зація римської доблесті, патріотичного служіння державі, величі Риму як провідні настанови й основний пафос міфів	помилку у власному мовленні, конструктивна взаємодія у процесі редагування, порівняння окремих елементів художніх текстів, творче використання
9.	1		Античні афоризми та крилаті вислови. Античні міфи в мистецтві	
III. Слов'янська міфологія				
10.	4	Учень (учениця): переказує найвідоміші слов'янські міфи, розкриває їх загальнолюдський зміст; виявляє схожість давніх міфологічних уявлень українців і міфології інших народів; наводить конкретні приклади втілення в міфах шкали цінностей людини-народу-людства; готує виступ або презентацію	Міфи давніх слов'ян Пантеон слов'янських богів. Версії походження світу, поява людей на землі, одухотворення природи у міфах давніх слов'ян. Зв'язок вірувань давніх слов'ян з їх повсякденним життям, навколишнім світом, природою. «Створення світу», «Сокіл-Род», «Прадуб», «Білобог і Чорнобог», «Перун та Велес», «Цвіт папороті», «Дана і Лада», «Купайло», «Русалки і мавки»	мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень із обґрунтуванням вибору). Рольова гра «Мандрівка Слова» «Асоціативний ряд», «Коло ідей», «Оживи світлину», «Знайди спільне», «Запитання до тексту», групування «Образ героя», «Діаграма Вена», «Шість крапель мислення», гра «Здивуй», Магнітний (мальований) скрайбінг, «Моделювання ситуації», «Кубування»
11.	2	Учень (учениця): готує та захищає творчу роботу	Захист творчих робіт	Презентація, есе, буктрейлер, буклет, портфоліо, плейкаст
12.	2	Учень (учениця):	Повторення, узагаль-	Вікторини, лі-

	- називає вивчені твори і знає їх зміст; - узагальнює та систематизує вивчений матеріал; - висловлює власні судження про роль міфології у формуванні життєвих цінностей і пріоритетів людини.	нення і систематизація вивченого матеріалу	тературні диктанти, інсценізації; ігри «Загадкова скринька», «Літературне лото», «Так – Ні», «Упізнай героя», «Літературний аукціон»
--	--	---	---

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р. // Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Закон України «Про освіту» (Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017) // Ре-жим доступу:: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (16 січня 2020 р) // Ре-жим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2232/>
4. Модельні навчальні програми для 5-9 класів нової української школи // Ре-жим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovdzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku?fbclid=IwAR0Su0XZPqyv3Rp0dsyWvSEg3V7nV5NoRkq8qpUgeJD636tTFRtDHre69Hg>
5. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Зарубіжна література. 6–9 класи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
6. Баландин Р.К. Сто великих богів. – М., 2002.
7. Білецький О. Давня Індія та її література // Голоси стародавньої Індії. – К., 1982.
8. Бондарук О. Міфи народів світу: Посібник з літератури народів світу для середньої школи. Допущено Міністерством освіти. – Львів:Просвіта, 1997.
9. Боссє С.Міфи та легенди народів світу: Пер. з фр. Грінберг О. – К.: Махаон-Україна, 2006
10. Булашев Г. Український народ у своїх переказах, релігійних поглядах і міркуваннях. – К., 1992
11. Волощук Є.В. Світова література: підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів. К.:Генеза, 2014. – 256 с.
12. Гловацька К. Міфи Давньої Греції. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1977
13. Головацький Я. Виклади давньослов'янських легенд, або Міфологія. – К., 1991.
14. Грейвс Р.Мифы Древней Греции. – М., 1992.
15. Голоси стародавньої Індії. – К., 1982.
16. Египет. Боги и герои. – Тверь, 1998.
17. Іванченко М. Дивосвіт прадавніх слов'ян. – К., 1991.

18. Иллюстрированная история суеверий и волшебства от древности до наших дней. Составил д-р Лерман: Пер. с нем. – К.:Україна, 1991.
19. Кун М.А. Легенди та міфи стародавньої Греції. Переклад О.М. Івченко. – К., 1996.
20. Лісовий І.А. Античний світ у термінах, іменах, назвах. – Львів, 1988.
21. Менар Р. Мифы в искусстве старом и новом. – М., 1992.
22. Мифологический словарь. – М., 1999.
23. Мифологические, литературные и исторические сюжеты в живописи, скульптуре и шпалерах Эрмитажа. – Ленинград, 1978.
24. Мифы древней Индии. – М., 1985.
25. Мифы и легенды древних египтян. – М., 1999.
26. Мифы народов мира. Т. 1–2. – М., 1980, 1981.
27. Муравьева Т.В. Сто великих мифов и легенд. – М., 2002.
28. Светюков Ю. Скандинавские сказания. – М., 1988.
29. Фрейденберг О.М. Миф и литература древности. – М.: Наука, 1978.

Сторінками героїчних епосів народів світу

Програма факультативного курсу для 7 (8) класу

Пояснювальна записка

У системі освіти НУШ актуальною є проблема формування розвитку особистості, здатної засвоїти коди кількох культур, готової до самовизначення, самоосвіти на основі діалогу різних культур, що засновані на національних традиціях, морально-ціннісних поглядах розумінні і повазі духовного спадку інших народів.

Гармонійно розвинена особистість має засвоїти культурні надбання людства, вершинні твори світової літератури, зокрема героїчний епос народів світу, оскільки він є колективною пам'яттю, своєрідним життєвим еталоном поведінки, засобом ідеологічного та естетичного самоствердження.

Актуальність факультативного курсу *«Сторінками героїчних епосів народів світу»* визначається тим, що героїчний епос народів світу склав цілу епоху в художньому розвитку людства і справедливо визнається енциклопедією подій минувшини. Народний героїчний епос – не тільки художній твір, а й своєрідне історичне та культурне джерело, який є засобом збереження і упорядкування традицій, звичаїв, обрядів. Без опори на традиції героїчного епосу народів світу неможливо говорити про якісне вивчення суспільно-гуманітарних дисциплін: літератури, історії, мови, філософії, релігії, етики, естетики, образотворчого мистецтва, музики та ін.

Основна **мета вивчення** факультативного курсу *«Сторінками героїчних епосів народів світу»* – залучати учнів/учениць до витоків світової культури, дати глибокі знання з середньовічної літератури, зокрема героїчного епосу, на широкому культурно-історичному тлі видатних пам'яток

світового письменства; розвивати духовно-моральну культуру, естетичні смаки учнів.

Для реалізації цієї мети необхідно вирішувати наступні **завдання**:

- **ознайомити** учнів/учениць з героїчним епосом як етапом художнього розвитку людства, художньою та історичною функцією героїчного епосу народів світу, етапами становлення, жанровою та тематичною класифікацією епосу народів світу, їх ідейною спрямованістю, особливостями художнього зображення персонажів, впливом епосу на розвиток різних видів мистецтва;

- **дати** уявлення про особливості розвитку народної поетики різних народів і часів;

- **сприяти** перетворенню духовних цінностей, закладених в епічних творах, в індивідуальний досвід учня/учениці;

- **навчати** основам аналізу епічного твору;

- **виробляти** вміння інтерпретації художнього твору;

- **формувати** потребу в читанні літературних творів, в дослідницькій діяльності,

- **розвивати** усне та писемне мовлення учнів/учениць, а також їх образне, асоціативне, абстрактне, логічне мислення;

- **виховувати** в учнів/учениць повагу до культурної спадщини народів світу;

- **прищеплювати** учням/ученицям вишуканий естетичний смак.

Героїчний епос є колективною пам'яттю, своєрідним життєвим еталоном поведінки, засобом ідеологічного і естетичного самоствердження, що концентрував у собі основні важелі духовного життя, ідеали і естетичні цінності, поетику середньовічних народів. Це ще раз підкреслює **важливість вивчення** цього курсу учнями/ученицями.

У 8 класі програму можна використовувати і в умовах передпрофільної підготовки. У такому випадку мета курсу – створення орієнтаційної та мотиваційної основи для осмисленого вибору гуманітарного профілю навчання. Досягнути цього пропонується шляхом знайомства семикласників з літературою зрілого Середньовіччя на матеріалі достатньо простих і цікавих занять міжпредметного змісту.

Діяльність учителя на факультативних заняттях повинна будуватися на основі принципу творчої співпраці з учнями/ученицями.

Набуті знання і навички учні/учениці зможуть відтворити у творчих доробках у формі виставок, конкурсних робіт, навчально-дослідницьких конференцій, презентацій, захисті проєктних робіт.

Структурно програма факультативу охоплює такі **розділи**:

I. Епос стародавнього світу.

II. Епос європейського середньовіччя.

III. Епос середньовічного Сходу

Навчальний матеріал програми розподілено за такими **рубриками**:

- кількість годин, відведених на вивчення теми;
- зміст навчального матеріалу;
- очікувані результати;
- види навчальної діяльності (за вибором учителя)

Курс розрахований на вивчення протягом одного року, його часовий формат – 1 година на тиждень.

У програмі визначено години:

- *вступ* – 1 година;
- *текстуальне вивчення творів* – 30 години;
- *захист творчих робіт* – 2 година;
- *підсумки вивченого* – 2 година

7 (8) клас
Усього – 35 годин (1 година на тиждень):

№ п/п	К-сть годин	Очікувані результати	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності учнів/учениць (за вибором учителя)
1.	1	Учень (учениця): - характеризує літературу Середньовіччя; - тлумачить поняття «героїчний епос»; - називає художні ознаки героїчного епосу, розрізняє жанри; - визначає функції епосу	Вступ. Загальна характеристика доби Середньовіччя. Історичні умови формування і розвитку героїчного епосу. Жанрова класифікація епосу, його ідейна специфіка, ідеалізація героя, особливості художнього зображення персонажів, типи дійових осіб	Різні види читання (про себе, вголос, «ланцюжком», в особах, виразне, коментоване, повторне, перерване або ін.), розпізнавання в почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів,
І. ЕПОС СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ				
2.	2	Учень (учениця): - розповідає про історичне тло, міфологічну основу епосів; - дає визначення поняття гекзаметр, епічна поема, постійний епітет, гіпербола; - переказує, аналізує й інтерпретує окремі частини (епізоди);	Епос Шумеру. «Поема про Гільгамеша» Історичні обставини виникнення та сюжетно-структурна будова поеми. Домінування в поемі неминучості людської долі. Характеристика персонажів поеми.	використання елементів конспектування (ключових слів, фраз у почутому та/або прочитаному повідомленні), відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів, визначення спільного і різного в повідомленнях літературних персонажів (героїв/героїнь), пояснення впливу прочитаного художнього тексту на формування власного естетичного смаку і читацьких інтересів, розкриття актуальності літературних творів
3.	2	- розкриває ідейно-тематичну сутність, проблематику переказів; - характеризує персонажів епосу; - визначає сюжетно-структурну будову поем; - зіставляє типологічно подібні образи (наприклад, образи героїв та ін.) у творах героїчного епосу; - визначає і підтверджує цитатами з твору риси ха-	Біблійний героїчний епос. «Давид і Голіаф», «Дужий Самсон» Біблія як давня пам'ятка світової культури. Ідейно-тематичний зміст, проблематика переказів. Функції гіперболи у зображенні персонажів.	

		рактеру персонажів; - висловлює судження про взаємодію героїчного епосу з літературою, живописом, театром та іншими видами мистецтва;		у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб, аргументація власної оцінки прочитаного художнього тексту / медіатексту із наведенням доречних цитат, фіксація елементів художнього тексту з допомогою графічних позначок (комікс, мінга, аніме або ін.), доповнення та/або заміна окремих частин тексту відповідно до теми і мети висловлення, удосконалення письмового тексту (власного та чужого), визначення способів виправлення помилок у власному мовленні, конструктивна взаємодія у процесі редагування, порівняння окремих елементів художніх текстів, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень із обґрунтуванням вибору).
II. ЕПОС ЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ				
4.	3	Учень (учениця): - розповідає про особливості історичного і культурного розвитку європейського середньовіччя; - розповідає про історичні умови виникнення героїчного епосу; - дає визначення поняття «епічна поема», виявляє її характерні ознаки в текстах прочитаних творів;	Германський героїчний епос Англосаксонська поема «Беовульф» «Героїчна доба» в епосі германців. Структура поеми. Фольклорно-казкові, міфологічні образи, мотиви та риси.	у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб, аргументація власної оцінки прочитаного художнього тексту / медіатексту із наведенням доречних цитат, фіксація елементів художнього тексту з допомогою графічних позначок (комікс, мінга, аніме або ін.), доповнення та/або заміна окремих частин тексту відповідно до теми і мети висловлення, удосконалення письмового тексту (власного та чужого), визначення способів виправлення помилок у власному мовленні, конструктивна взаємодія у процесі редагування, порівняння окремих елементів художніх текстів, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень із обґрунтуванням вибору).
5.	3	«епічна поема», виявляє її характерні ознаки в текстах прочитаних творів; - наводить приклади самобутності поетики епічних поем; - переказує зміст, визначає сюжетні лінії епічних поем; - називає і характеризує образи епічних поем як традиційні й вічні, розкриває втілення в них народних уявлень (про мораль, патріотизм, героїзм та ін.);	Кельтський героїчний епос Саги про Кухуліна. «Сватання Емер», «Хвороба Кухуліна», «Смерть Кухуліна». Поеднання родового побуту і фантастично-складної життєвої долі сина бога світла Кухуліна. Образ богатира Кухуліна.	
6.	3	них уявлень (про мораль, патріотизм, героїзм та ін.); - обґрунтовує особисту точку зору про філософські проблеми, сутність загальнолюдських цінностей, викладених у епічних творах; - наводить приклади художніх особливостей творів героїчного епосу; - називає і характеризує стильові особливості поем; - зіставляє типологічно подібні образи (напри-	Скандинавський героїчний епос «Старша Едда». «Сказання про Вольсунгів». Сюжет твору. Спільність сюжетів із піснями германського епосу готів, франків, бургундців (про загибель Нібелунгів, сказання про Зігфріда). Типологічність образів: Гунтер – Гупор, Зігфрід – Сігурд, Крімхільда, Гудрун, Атілла – Атлі	

		клад, образи героїв та ін.) у	(Етцель)	
7.	2	творах героїчного епосу; - виявляє риси фольклору в творах: символи, повтори, постійні епітети, метафори тощо (на прикладі уривків з тексту за вибором учня); - розрізняє історичну правду та вигадку в поемах; - визначає провідну тематику середньовічного героїчного епосу; - знає українських перекладачів середньовічних творів;	Карело-фінський героїчний епос «Калевала» «Калевала» – свідчення глибинної історії фінського народу, джерело утвердження національної самосвідомості фінів. Характеристика воїнів «Калевали», колишніх рибалок та землеробів.	«Образ героя», «Діаграма Вена», «Шість капелюхів мислення», гра «Здивуй», Магнітний (мальований) скрайбінг, «Моделювання ситуації», «Кубування»
8.	2	- висловлює особисте ставлення до проблем, що піднімаються в поемах, аргументуючи свою точку зору прикладами і цитатами з тексту; - письмово аналізує образи	Естонський героїчний епос «Калевіпоег» Перекази та легенди про Калевіпоега. Уявлення давніх естонців про світ. Наявність історичних подій. Образ володаря країни та воїна	
9.	3	героїв, використовуючи інтерактивні прийоми: сенкан, кубування, асоціативне гроно, кластер, ментальну карту	Німецький героїчний епос «Пісня про Нібелунгів» – найвидатніша пам'ятка німецького героїчного епосу. Варіанти поеми. Історична основа, міфологічні мотиви, казкові сюжети в поемі. Хаген, Брюнхільда – представники традицій свого часу. Благородний образ народного героя Зігфріда. Стильові особливості поеми.	
10.	3		Іспанський героїчний епос Історичні передумови створення та особливості іспанського епосу: різноманітний життєвий фон і оптимі-	

			стичне світосприйняття. «Пісня про мого Сіда» Сюжет і композиція твору. Образ Сіда, його історичний прототип.	
III. ЕПОС СЕРЕДНЬОВІЧНОГО СХОДУ				
11.	2	Учень (учениця): - розповідає про історичну основу, історію створення, питання авторства епічних поем; - переказує сюжет поем близько за змістом; - характеризує основних героїв епосу, підтверджуючи цитатами з тексту; - визначає композиційні особливості творів;	Грузинський героїчний епос «Аміраніані». Фольклорні тексти про Амірані та згадки про героя в письмових пам'ятках Грузії XII ст. Конфлікт між героєм і богами – стрижень поеми. Мотив вічного покарання героя, прикутого до скелі.	
12.	2	- доводить прикладами з тексту, що героєм епічних поем є патріот своєї землі, захисник слабких і ображених; - висловлює своє судження до проблем, що піднімаються в поемах, аргументуючи свою точку зору прикладами і цитатами з тексту; - письмово аналізує образи героїв, використовуючи	Вірменський народний епос «Давид Сасунський» – оригінальна пам'ятка народної епіки Вірменії. Історична основа поеми. Композиційні особливості. Сасун – образ міста, де можуть жити лише ті, хто трудиться. Мотиви чарівного народження. Чоловічі та жіночі образи поеми. їх взаємостосунки.	
13.	3	інтерактивні прийоми: сенкан, кубування, асоціативне гроно, кластер, ментальну карту	Індійський епос «Махабхарата» і «Рамаяна» . Історія створення, питання авторства та виконання. Варіанти рукописів, історична та міфологічна основа, казкова сюжетність поем. «Махабхарата» і «Рамаяна» та їх літературне відлуння	

14.	2	Учень (учениця): -готує та захищає творчу роботу	Захист творчих робіт	Анотація, портфоліо, презентація, есе, буктрейлер, буклет, плейкаст
15.	2	Учень (учениця): - називає вивчені твори і знає їх зміст; - узагальнює та систематизує вивчений матеріал; – висловлює власні судження про героїчного епосу у формуванні життєвих цінностей і пріоритетів людини.	Повторення, узагальнення і систематизація вивченого матеріалу	Вікторини, літературні диктанти, інсценізації; ігри «Загадкова скринька», «Літературне лото», «Так – Ні», «Упізнай героя», «Літературний аукціон»

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р. // Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Закон України «Про освіту» (Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017) // Ре-жим доступу:: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (16 січня 2020 р) // Ре-жим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2232/>
4. Модельні навчальні програми для 5-9 класів нової української школи // Ре-жим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku?fbclid=IwAR0Su0XZPqyv3Rp0dsyWvSEg3V7nV5NoRkq8qpUgeJD636tTFRtDHre69Hg>
5. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Зарубіжна література. 6–9 класи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
6. Адмони В.Г. Песнь о Нибелунгах, ее истоки и ее художественная структура / Песнь о Нибелунгах. – М., 1972.
7. Алексеев М. П., Жирмунский В. М., Мокульський С. С., Смирнов А. А. История западноевропейской литературы. Средние века и Возрождение. – М.: Высшая школа, 2000.
8. Біленький О. Давня Індія та її література /Голоси стародавньої Індії. – К., 1982.
9. Грузинские народне предания и легенда. – М., 1973.
10. Давид Сасунский. Армянский героический эпос / Пред. акад. И.Орбели. – М., 1958.
11. Калевала. Фінський народний епос / Пер, з фінської Є. Тимченка; передм., ред, перекладу Д. Павличка. – К: Основи, 1995.
12. Кельтський героїчний епос // Відродження. Мови, літератури, історія народів України у національній школі. –1995. – № 5-6. – С. 61-68.
13. Ковбасенко Ю. І., Ковбасенко Л. В. Зарубіжна література, 8 кл.: Підруч. для загальноосвіт. навч. закл. – К.: Грамота, 2008. – 272с .
14. Крамер С.Н. История начинается в Шумере. – М., 1973.
15. Кун Н. Легенды и мифы Древней Греции. – Алма-Ата, 1988..
16. Лісовський А.М., Пультер С.О. Зарубіжна література: Пробний підручник-хрестоматія для 6 кл. – 2-ге вид., змін. і доповн. – К.: Вежа, 1997
17. Література західноєвропейського середньовіччя / За редакцією Н.О. Висоцької. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 464 с. – С.: 6-20.
18. Література Середньовіччя // Тема. На допомогу вчителю зарубіжної літератури. – 2000. – № 3.
19. Мифы, легенды и предания кельтов, -М.: Центрполиграф, 2004.
20. Пісня про Роланда / Пер. В.І.Пашенка, Н.І.Пашенко. – К: Либідь, 2003.
21. Сафарян С.І., Тиунова Л.І. Зарубіжна література: Пробний навч. посібник-хрестоматія для 7 кл. – К.: Зодіак-ЕКО, 1995

22. Слободянюк О. Героїчний епос народів світу. Програма факультативного курсу для 8 кл. загальноосвітніх навчальних закладів// Зарубіжна література. Шкільний світ, 2008. – № 1-2. – С.11-21
23. Фесенко В. . Зарубіжна література, 7 кл.: Підруч. для загальноосвіт. навч. закл. – Київ:«Схід-продукт», 2007.
24. Хойслер А. Германский героический эпос и «Сказание о Нибелунгах». – М., 1960.
25. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література від античності до початку ХІХ століття. – К.: Академія, 2004. – 360 с. – С.: 120-149.2007.
26. Шаповалова М.С., Рубанова Г.Л., Моторний В.А. Історія зарубіжної літератури: Середні віки та Відродження. – Л., 1982.
27. Юдин Ю.И. Героические билины. – М., 1975.

Сучасна світова дитяча література

Програма факультативного курсу для 6 (7) класу

Пояснювальна записка

Літературна освіта нині передбачає прилучення учнів/учениць до здобутків світової літератури і культури, розвиток творчої особистості (читача), формування в неї гуманістичного світогляду, високої моралі, естетичних смаків, а також якостей громадянина України, який усвідомлює свою належність до світової спільноти. Спрямована вона на формування предметної літературної компетентності учнів/учениць закладів загальної середньої освіти. Надзвичайно важливо, які тексти читатиме учнів/учениць у період формування особистості. Цілком зрозуміло, що орієнтуватися у величезному просторі дитячої літератури самій дитині нелегко, тому порадиниками виступають батьки, вчителі, однокласники. Вплив гарних, випробуваних книг на розвиток дитини неможливо переоцінити.

Ми живемо у світі книжок. Однак усі вони різні, і в них треба вміти розбиратися й орієнтуватися. У художній літературі є твори, перевірені роками, навіть століттями. Вони визнані в різних країнах, на них виросло не одне покоління. Ці твори стали надбаннями не лише національної, а й світової літератури, бо в них порушуються питання, актуальні за будь-яких часів, а образи мають загальнолюдський зміст.

Розвиток художньої літератури ніколи не припиняється. Серед сучасної дитячої літератури є чимало справді хороших і високохудожніх творів, які ще не стали класикою, але вже привернули увагу широкого кола читачів у різних країнах, набули популярності, отримали визнані міжнародні літературні премії. Сучасні твори сповнені проблем, які нині хвилюють людство. Ці твори прокладають нові шляхи в царині художності й для класичної літератури. Який із сучасних творів стане класичним, покаже час. Проте дітям вже сьогодні цікаво відкривати для себе те, що із захопленням читають люди в інших країнах. Серед сучасних дитячих письменників заслужовують на увагу такі автори, як Роальд Дал, Пауль Маар, Туве Янсон, Джеремі Стронг, Ян Улоф Екгольм, Астрід Анна Емілія Ліндгрєн, Міхаель Андреас Гельмут Енде, Крістіне Нестлінгер, Ян Улоф Екгольм, Марія Крістіна Гріпе. Тому прилучення учнів/учениць до читання найкращих творів сьогодення – **актуальне питання** літературної освіти.

Мета факультативного курсу «Сучасна світова дитяча література» – залучити учнів/учениць до читання якісної сучасної літератури для дітей, сформувати якості творчого читача шляхом аналізу та інтерпретації сучасних творів для дітей.

Для реалізації цієї мети необхідно вирішувати наступні **завдання**:

- підвищувати інтерес учнів до читання художньої літератури;
- розширювати та вдосконалювати їхній читацький досвід;
- відпрацьовувати вміння і навички цілісного аналізу та поглибленої інтерпретації художнього тексту, надаючи перевагу дослідженню твору "слідом за автором";

- поглиблювати вміння учнів/учениць доречно використовувати літературознавчий інструментарій (поняття, терміни, прийоми дослідження тексту, жанрову специфіку) як один із шляхів удосконалення читацьких компетенцій та формування власного пакету життєвих цінностей на основі засвоєння загальнолюдських цінностей та історико-культурного досвіду людства;

- вдосконалювати формування читацької культури, естетичних смаків учнів, умінь розрізняти класичну (елітарну) й масову літературу, вчити орієнтуватись у багатоманітності сучасних друкованих видань;

- вчити самостійно оцінювати прочитане у контексті національної і світової літератури, висловлювати в усній і письмовій формі власний погляд на художні тексти;

- розвивати навички дослідницької роботи учнів/учениць;

- формувати умови для успішної соціалізації особистості, здатної використовувати набуті знання у практиці життєвих ситуацій

У програмі курсу представлені твори різних жанрів, популярні в різних країнах і пов'язані з проблемами сучасної молоді, тенденціями розвитку сучасного літературного процесу і культури загалом. Розширення кола сучасної літератури в програмі відбувається поступово: від нескладних творів казкового, пригодницького, фантастичного змісту до творів більш складних і за своїм обсягом, і за жанрово-стильовими особливостями, і за проблематикою (моральною, загальнокультурною, історичною, суспільно значущою тощо). Сучасна література має підготувати учнів/учениць до входження в сучасний світ, допомогти інтегруватися в соціокультурне середовище, знаходити спільну мову з однолітками різних країн і народів.

Курс «Сучасна світова дитяча література» розрахований на живий діалог учителя й учнів/учениць, із урахуванням тенденцій сучасної літератури й культури, розвитку зв'язків України з іншими країнами та орієнтацією на входження до світової спільноти, тому **рекомендовано використовувати** різноманітні ігрові форми навчання, заочні екскурсії, подорожі, захист проєктів, презентацій, а також інсценування уривків творів.

Навчальний матеріал програми розподілено за такими **рубриками**:

- кількість годин, відведених на вивчення теми;
- зміст навчального матеріалу;
- очікувані результати;
- види навчальної діяльності (за вибором учителя)

Програма курсу складається з двох розділів:

I. Казкові та фантастичні твори сучасних письменників

II. Підліткові проблеми у творах сучасних письменників

Курс розрахований на вивчення протягом одного року, його часовий формат – 1 година на тиждень.

У програмі визначено години:

- **вступ** – 1 година;

- *текстуальне вивчення творів* – 30 годин;
- *захист творчих робіт* – 2 година;
- *підсумки вивченого* – 2 година

6 (7) клас

Усього – 35 годин (1 година на тиждень)

№ п/п	К-сть годин	Очікувані результати	Зміст навчального матеріалу	Види навчальної діяльності учнів/учениць (за вибором учителя)
1.	1	Учень (учениця): – дає визначення поняття «класична література», «сучасна література»; - називає відомих сучасних письменників та їх твори; знає сучасні літературно-художні видання для дітей, характеризує їх цілісно і в окремих частинах – рубрики, окремі твори, ілюстрації та ін.	Вступ. Твори сучасного мистецтва (література, кіно, театр та ін.) для дітей і про дітей. Класична та сучасна література. Сучасні дитячі письменники. Сучасні дитячі літературно-художні видання (журнали, газети тощо). Дитячі персонажі в класичній і сучасній літературі: динаміка змін.	Різні види читання (про себе, вголос, «ланцюжком», в особах, виразне, коментоване, повторне, перерване або ін.), розпізнавання в почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів, використання елементів конспектування (ключових слів, фраз у почутому та/або прочитаному повідомленні), відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів, визначення спільного і
I. Казкові та фантастичні твори сучасних письменників				
2	15	Учень (учениця): <i>переказує</i> близько до тексту зміст творів; <i>розкриває</i> особливості сюжету; <i>визначає</i> фантастичні та реалістичні мотиви у творах; <i>зіставляє</i> образи дітей класичної і сучасної літератури; <i>висловлює</i> власне судження щодо подій і вчинків героїв; <i>пише</i> письмову відповідь на проблемне питання.	Ян Улоф Екгольм (нар. 1931) «Людвігові Хитрому – ура, ура, ура!» Традиції казки у повісті. Втілення людських рис в образах тварин. Пригоди головного героя (Людвіга Чотирнадцятого). Міхаель Енде (1929-1995) «Момо». Казкові традиції у казці. Образ Момо – дівчинки-рятівниці міста. Тема часу у повісті.	Різні види читання (про себе, вголос, «ланцюжком», в особах, виразне, коментоване, повторне, перерване або ін.), розпізнавання в почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів, використання елементів конспектування (ключових слів, фраз у почутому та/або прочитаному повідомленні), відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів, визначення спільного і

		Йонн Колфер (нар. 1965) «Список бажань» Образ Мег Фін. Основні теми твору: відносини батьків і дітей, необхідність прощати і робити добро, відповідальність за свої вчинки. Гумор та фантастика у творі Філіп Пулман (нар. 1946). «Магічний ніж» – твір сучасного фентезі. Тема дружби та взаємодопомоги у творі. Муні Вітчер (справжнє ім'я Роберта Ріццо) (нар. 1957 р.) Серія книжок про мадридську дівчинку Ніну та її друзів. «Ніна – дівчинка планети Шостого місяця: Книга перша». Переплетіння справжнього світу з казковим трилером. Пригодницький сюжет та елементи наукової фантастики у творі. Внутрішній світ головної героїні Девід Амонд (нар. 1952) – «творець магічного реалізму для дітей» «Скелліг». «Буденні» дива у творі. Образи Майкла та його подружки Міні, які врятували невідому нещасну істоту	<i>різного в повідомленнях літературних персонажів (героїв/героїнь), пояснення впливу прочитаного художнього тексту на формування власного естетичного смаку і читацьких інтересів, розкриття актуальності літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб, аргументація власної оцінки прочитаного художнього тексту / медіатексту із наведенням доречних цитат, фіксація елементів художнього тексту з допомогою графічних позначок (комікс, манга, аніме або ін.), доповнення та/або заміна окремих частин тексту відповідно до теми і мети висловлення, удосконалення письмового тексту (вла-</i>
--	--	--	---

			Склееллінга. Фантастика у творі. Образ крил та його значення у ідейному змісті твору.	сного та чужого), визначення способів виправлення помилок у власному мовленні, конструктивна взаємодія у процесі редагування, порівняння окремих елементів художніх текстів, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень із обґрунтуванням вибору).
II. Підліткові проблеми у творах сучасних письменників				
3	15	Учень (учениця): переказує близько до тексту зміст твору; розкриває особливості сюжету; визначає актуальні ідеї; характеризує образи персонажів у їхніх вчинках, ставленні до інших; висловлює власне судження щодо подій, вчинків героїв, проблематики твору; зіставляє образи дітей класичної і сучасної літератури; виявляє риси характерів героїв у життєвих випробуваннях; осмислює поняття «добро» і «зло», «життя» і «смерть», «любов» і «ненависть», «милосердя» і «байдужість» у процесі інтерпретації художніх образів, епізодів прочитаних творів, розмірковує про вибір життєвої позиції, моральні цінності; порівнює образи дітей і підлітків у прочитаних творах; розповідає про свій улюблений твір сучасної літератури, пояснює, чому саме він привернув увагу; складає рекламний буклет до одного з творів.	Марія Крістіна Гріпе (1923-2007) Пенталогія про Ельвіса Карлсона – класичний персонаж шведської дитячої літератури. «Ельвіс Карлсон». Світ дитинства у творі. Образ Ельвіса – хлопчика з доброю, вразливою душею. Проблема твору: сімейні відносини, дружба, становлення особистості. Крістіне Нестлінгер (нар. 1936). «Мислитель діє» – повість з елементами детективу. Образи підлітків. Проблеми в дитячому колективі, стосунки підлітків та батьків. Роль особистого щоденника Мислителя у розгортанні сюжету твору. Ерік Еммануель Шмітт (нар. 1960). «Оскар і рожева пані». Проблеми ставлення до життя, смерті, хвороб, віри. Образ Оскара, його відкриття Бога. Оскар і світ дорослих. Пауля Маар (нар. 1937)	Рольова гра «Мандрівка Слова» «Асоціативний ряд», «Коло ідей», «Оживи світлинку», «Знайди спільне», «Запитання до тексту», групування «Образ героя», «Діаграма Вена», «Шість капелюхів мислення», гра «Здивуй», Магнітний (малюваний) скрайбінг, «Модельовання ситуації», «Кубування», метод ПРЕС

			«Мемет». Проблеми ставлення до життя, смерті, хвороб у творі. Значення віри та оптимізму. Образи Мемета та дідуся Менцеля Кетрін Патерсон (нар. 1932) «Прекрасна Гіллі Хопкінс» – повість про духовне відродження під впливом любові. Тема дитячої самотності, батьків та дітей. Роль внутрішніх монологів у творі. Зміни в образі Гіллі. Клаус Гагеруп (нар. 1946). «Золота Вежа». Історія дівчинки Маріанни, в сім'ї якої трапилося горе. Ідея подолання трагічного в житті, укріплення сімейних стосунків, відновлення затишку й радості існування. Зміни в поведінці героїні, її внутрішній світ.	
	2	Учень (учениця): готує та захищає творчу роботу	Захист творчих робіт	Анотація, портфоліо, презентація, есе, буктрейлер, буклет, плейкаст
	2	Учень (учениця): - називає вивчені твори і знає їх зміст; - узагальнює та систематизує вивчений матеріал; – висловлює власні судження про роль сучасної літера-	Повторення, узагальнення і систематизація вивченого матеріалу.	Вікторини, літературні диктанти, інсценізації; ігри «Загадкова скринька», «Літературне лото», «Так –

		тури у формуванні життєвих цінностей і пріоритетів людини.		<i>Ні», «Упізнай героя», «Літературний аукціон»</i>
--	--	--	--	---

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р. // Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Закон України «Про освіту» (Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017) // Ре-жим доступу:: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (16 січня 2020 р) // Ре-жим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2232/>
4. Модельні навчальні програми для 5-9 класів нової української школи // Ре-жим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku?fbclid=IwAR0Su0XZPqyv3Rp0dsyWvSEg3V7nV5NoRkq8qpUgeJD636tTFRtDHre69Hg>
5. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Зарубіжна література. 6–9 класи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
6. Алмонд Д. Скеллиг. Азбука-классика, 2014. – 176 с.
7. Вітчер, Муні. Ніна – дівчинка планети Шостого Місяця: книга перша. – К.: Махаон-Україна, 2006. – 416 с.
8. Гавальда А. 35 кило надежды. – М.: АСТ. Астрель, 2010
9. Гагеруп Клаус. Золота вежа. – К.: Грані-Т, 2011.
10. Гріпе, Марія. Ельвіс Карлсон. – К. : Юніверс, 2006. – 160 с.
11. Екгольм Ян Улоф. Людвігові Хитрому – ура, ура, ура! – Львів : Вид-во Старого Лева, 2009. – 212 с.
12. Енде М. Момо. К.: Веселка, 1985.- 206 с.
13. Колфер Йон. Список бажань. – Теза, 2007. – 284 с.
14. Маар П. Мемет // Маар П. Старша сестра, молодший брат : оповідання. – Т., 2004. – С. 186
15. Ніколенко К. Типологія юних героїв у сучасній зарубіжній літературі // Зарубіжна література в школах України, 2013. – № 4. – С.24-31
16. Нестлінгер К. Мыслитель действует : повесть / К. Нестлингер. – М. : Дет. лит., 1984. – 127 с.
17. Патерсон К. Великолепная Гилли Хопкинс / Пер. с англ. Ф.Лурье. – М.: Центр «Нарния», 2007. – 224 с.
18. Півнюк Н.О. Привернути увагу п'ятикласників до сучасної дитячої літератури//Всесвітня література в середніх навчальних закладах України, 2006. – № 5. – С.34-40
19. Пуллман Ф. Магічний ніж. – Х. : Книжк. клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2007. – 351 с.
20. Шмітт Ерік Еммануель. Оскар і рожева пані. – Кальварія, 2013. – С.96

Навчально-методичне видання

Гнаткович Тетяна Дмитрівна,

завідувач кабінету методики викладання суспільно-гуманітарних та художньо-естетичних дисциплін, кандидат педагогічних наук.

Химинець Адріана Арпадівна,

учитель зарубіжної літератури, української мови та літератури Мукачівської ЗОШ I-III ст. № 20 ім. О. Духновича, кандидат філологічних наук, учитель-методист

Тонкошкурова Лариса Іванівна,

учитель зарубіжної літератури, української мови та літератури Мукачівської ЗОШ I-III ст. № 20 ім. О. Духновича, учитель-методист

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА 5-7 класи

**Програма факультативних курсів
для закладів загальної середньої освіти**

Навчально-методичний посібник

Редактор Наталія Ребрик

Художньо-технічна редакція Івана Ребрика

Підписано до друку 02.09.2022.

Формат 60x84/16. Cambria.

Папір офсетний. Друк офсетний. Облік.-вид. арк. 2,8.

Замовлення № 8-м.

МПП "Гражда"

Свідоцтво про державну реєстрацію видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції. Серія 3т № 22

88000, м. Ужгород, вул. Орлина, 1, т./факс (0322) 61-51-81

Гнаткович Т. Д., Химинець А. А., Тонкошкурова Л. І.

Г 56 Зарубіжна література. Програма факультативних курсів для закладів загальної середньої освіти. 5–7 класи. – Ужгород: Гражда, 2022. – 64 с.

Посібник містить програми факультативних курсів «Дивосвіт літератури» для 5 класу, «Казковими стежками» для 5 класу, «У колі літературних героїв» для 5-7 класів, «Міфи народів світу» для 6 класу, «Сторінками героїчних епосів народів світу» для 7 (8) класу, «Сучасна світова дитяча література» для 6 (7) класу.

Видання призначене для вчителів зарубіжної літератури.

ББК 74.268.3